

ΔΡΑΤΤΕ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΤΕΥΧΟΣ 7

ΑΘΗΝΑ - ΑΡΧ. ΕΥΡΥΠΙΔΟΥ 2018

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

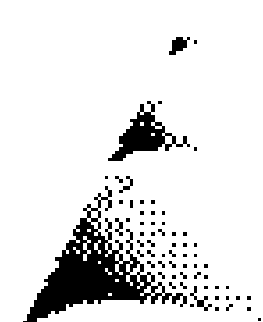
ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΙΑΚΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΔΡΑΤΤΕ

ΤΕΥΧΟΣ 7

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2008

ISSN: 1791-0064

Έκδοση:

ΔΡΑΤΤΕ

Δράσεις για την Ανάπτυξη του Τουρισμού
και της Τουριστικής Εκπαίδευσης

Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών και Ερευνών
(Tourism Research Institute)

Ζωοδόχου Πηγής 2-4, 10678 Αθήνα

Τηλ: 210 3806877

Φαξ: 210 3808302

URL: www.dratte.gr

Email: info@dratte.gr

Υπεύθυνος έκδοσης: Λαλούμης Δημήτρης

Σύνταξη:

Υπεύθυνος Σύνταξης:

Σύμβουλος έκδοσης:

Υπεύθυνος ύλης:

Μανούσου Μαργαρίτα

Σαραντοπούλου Ιωάννα

Παπαδογούλας Γεώργιος

Επιμέλεια:

Επιστημονικός υπεύθυνος:

Επιστημονικός σύμβουλος:

Καραγιάννης Στέφανος

Λούπα Χάϊδω

Γραμματειακή υποστήριξη:

Ρέκκα Ξανθίππη

Χαραλαμπίδης Κυριάκος

Νομικός σύμβουλος:

Καυκά Αριάδνη

TOURISM ISSUES
TOURISM SCIENCES REVIEW

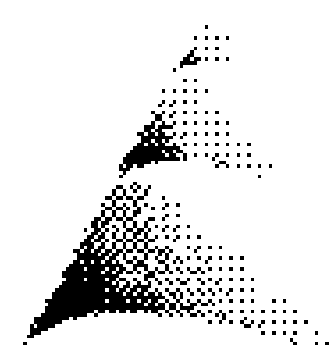

VOL 7

DECEMBER 2008

ISSN: 1791-0064

Published by:

OPATTE

Activities for the Development of Tourism and Tourism Education

Tourism Research Institute

2-4 Zoodohou Pigis str, 10678 Athens, Greece

Tel: + 30 210 3806877

Fax: + 30 210 3808302

URL: www.dratte.gr

Email: info@dratte.gr

Editor: Laloumis Dimitris

Executive committee:

Editor in chief:

Manousou Margaret

Editor in charge:

Sarantopoulou Joan

Executive editor:

Papadogoulas George

Scientific Supervision:

Scientific supervisor:

Karagiannis Stefanos

Scientific consultant:

Loupa Haido

Secretariat:

Rekka Xanthippi

Haralambidis Kiriakos

Legal advisor:

Kafka Ariadni

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Επιστημονική Επιτροπή

Αγιομυριανάκης Γεώργιος	<i>Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο</i>
Alexandru Nedelea Stefan cel Mare	<i>University Suceava, Romania</i>
Ανάγνος Νικόλαος	<i>Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης</i>
Ανδρεοπούλου Ζαχαρούλα	<i>Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης</i>
Αραμπατζής Γαρύφαλλος	<i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i>
Βαρβαρέσος Στέλιος	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Βενετσανοπούλου Μάρω	<i>Πάντειο Πανεπιστήμιο</i>
Βλησίδης Ανδρέας	<i>T.E.I. Κρήτης</i>
Βλιάφος Σπυρίδων	<i>Πανεπιστήμιο Αθηνών</i>
Γαργαλιάνος Δημήτριος	<i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i>
Georgopoulos Apostolos	<i>Universitate Wien</i>
Δουβής Ιωάννης	<i>Πανεπιστήμιο Αθηνών</i>
Έξαρχος Γεώργιος	<i>T.E.I. Σερρών</i>
Ευθυμιάτου Πουλάκου Αντωνία	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Halimi Ghaleb	<i>American University of Beirut</i>
Henning Gerhard	<i>University of Applied Sciences of Düsseldorf</i>
Καραγιάννης Στέφανος	<i>T.E.I. Λαμίας</i>
Καραμέρης Αθανάσιος	<i>Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης</i>
Λάζος Κωνσταντίνος	<i>Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης</i>
Λαλούμης Δημήτρης	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Μαύρος Κωνσταντίνος	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Μοίρα Πολυξένη	<i>T.E.I. Πειραιά</i>
Μυλωνόπουλος Δημήτριος	<i>T.E.I. Πειραιά</i>
Παπαγεωργίου Κωνσταντίνος	<i>Γεωπονική Αθηνών</i>
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος	<i>Πανεπιστήμιο Κρήτης</i>
Παπανίκος Γρηγόρης	<i>Γενικός Γραμματέας Ο.Κ.Κ.Ε.</i>
Παπασταύρου Αναστάσιος	<i>Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης</i>
Πολυχρονόπουλος Γεώργιος	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Πρινιανάκη Ρία	<i>T.E.I. Ηρακλείου</i>
Σαρρής Νεοκλής	<i>Πάντειο Πανεπιστήμιο</i>
Schnell Axel	<i>University of Applied Sciences of Düsseldorf</i>
Σούλης Σωτήρης	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Στεργιούλας Απόστολος	<i>Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου</i>
Σωτηριάδης Μάριος	<i>T.E.I. Ηρακλείου</i>
Ταμπάκης Στυλιανός	<i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i>
Τσαντόπουλος Γεώργιος	<i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i>
Τσαχαλίδης Ευστάθιος	<i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i>
Φράγκος Χρήστος	<i>T.E.I. Αθήνας</i>
Χατζηφωτίου Σεβαστή	<i>Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης</i>
Χριστοπούλου Όλγα	<i>Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας</i>

TOURISM ISSUES
TOURISM SCIENCES REVIEW

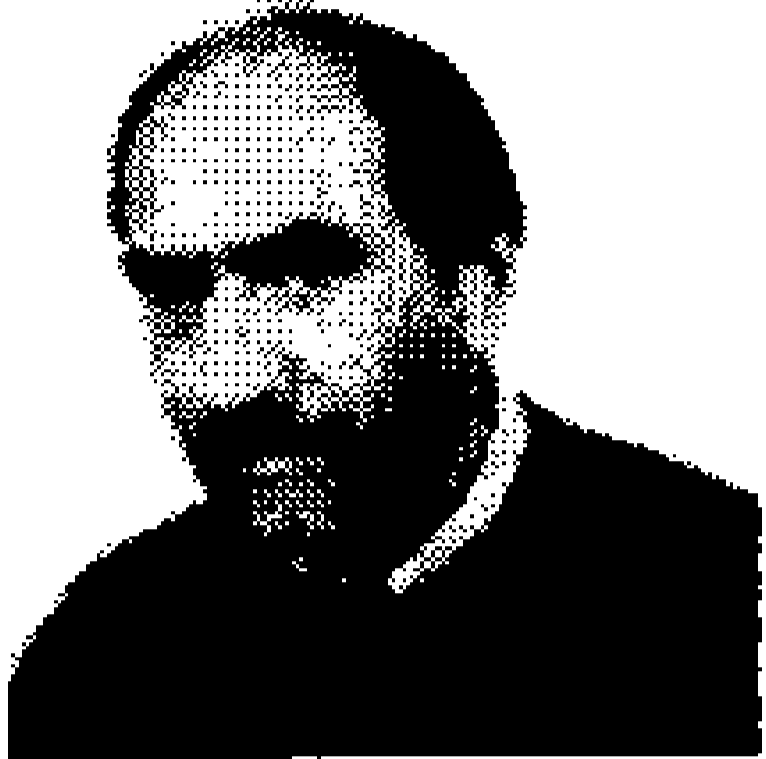

Editorial board

Agiomirianakis George	<i>Hellenic Open University</i>
Alexandru Nedelea Stefan	<i>University Suceava, Romania</i>
cel Mare	<i>Aristotle University of Thessaloniki</i>
Anagnos Nick	
Andreopoulou Zaharoula	<i>Aristotle University of Thessaloniki</i>
Arabatzis Garifallos	<i>Demokritus University of Thrace</i>
Douvis Ioannis	<i>University of Athens</i>
Efthimiadou Poulakou	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Antonia	
Exarhos George	<i>Technological Education Institute of Serres</i>
Frangos Hristos	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Gargalianos Dimitrios	<i>Demokritus University of Thrace</i>
Georgopoulos Apostolos	<i>Universitaet Wien</i>
Halimi Ghaleb	<i>American University of Beirut</i>
Hatzifotiou Sevasti	<i>Demokritus University of Thrace</i>
Hristopoulou Olga	<i>University of Thessaly</i>
Karagiannis Stefanos	<i>Technological Education Institute of Lamia</i>
Karameris Athanasios	<i>Aristotle University of Thessaloniki</i>
Lazos Konstantinos	<i>Aristotle University of Thessaloniki</i>
Laloumis Dimitrios	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Mavros Konstantinos	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Milonopoulos Dimitrios	<i>Technological Education Institute of Piraeus</i>
Mira Polixeni	<i>Technological Education Institute of Piraeus</i>
Papadogiannakis Nikolaos	<i>University of Crete</i>
Papageorgiou Konstantinos	<i>Agricultural University Of Athens</i>
Papastavrou Anastasios	<i>Aristotle University of Thessaloniki</i>
Polihronopoulos George	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Prinianaki Ria	<i>Technological Education Institute of Crete</i>
Sarris Neoklis	<i>Panteion University</i>
Schnell Axel	<i>University of Applied Sciences of Düsseldorf</i>
Sotiriadis Marios	<i>Technological Education Institute of Crete</i>
Soulis Sotiris	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Stergioulas Apostolos	<i>University of the Peloponnese</i>
Tabakis Stilianos	<i>Demokritus University of Thrace</i>
Tsahalidis Efstathios	<i>Demokritus University of Thrace</i>
Tsantopoulos George	<i>Demokritus University of Thrace</i>
Varvaresos Stelios	<i>Technological Education Institute of Athens</i>
Venetsanopoulou Maro	<i>Panteion University of Athens</i>
Vliafos Spiridon	<i>University of Athens</i>
Vlisidis Andreas	<i>Technological Education Institute of Crete</i>

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ

Επιστήμη είναι η γνώση του επιστητού, δηλαδή η γνώση που καλύπτει συστηματικά και με πληρότητα ένα θεματικό πεδίο. Επιστήμη είναι μία, και στόχο έχει την κατανόηση όλων των φαινομένων. Όμως εξαιτίας της ανθρώπινης αδυναμίας να διαχειριστεί πνευματικά το σύνολο των κανόνων που διέπουν τον κόσμο, η επιστήμη διαχωρίζεται σε επιμέρους επιστήμες, που η κάθε μία καλύπτει ένα κύκλο αντικειμένων.

Οι **επιστήμες του τουρισμού** μπορούν να διαχωριστούν σε δύο θεματικές περιοχές. Τις επιστήμες κατανόησης του τουριστικού φαινομένου και τις επιστήμες διαχείρισης επιχειρήσεων φιλοξενίας.

Η ενασχόληση με τις επιστήμες οδηγεί σε εμπειριστατωμένες μελέτες που έχουν ως στόχο την κατανόηση της πραγματικότητας. Οι μελέτες αυτές έχει καθιερωθεί να δημοσιεύονται σε **επιστημονικά περιοδικά** (refereed scientific journals) στα οποία η δημοσίευση κρίνεται ως προς την πρωτοτυπία, την επάρκεια και την ορθότητά της από μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας. Τότε οι δημοσιεύσεις αυτές θεωρούνται έγκυρες και μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως βάση από άλλους ερευνητές για την εξέλιξη της γνώσης.

Ο **ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε.** (Δράση για την Ανάπτυξη του Τουρισμού και της Τουριστικής Εκπαίδευσης) είναι ένας **μη Κερδοσκοπικός Οργανισμός** με έδρα την Αθήνα και σήμερα αριθμεί περί τα 1.200 μέλη. Στα πλαίσια του ΔΡΑΤΤΕ λειτουργεί το **Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών και Ερευνών (Ι.Τ.Μ.Ε.)**, που ιδρύθηκε με προορισμό να υπηρετήσει τους επιστημονικούς σκοπούς του Οργανισμού.

Το Ι.Τ.Μ.Ε. από τον Φεβρουάριο 2007 εκδίδει το παρόν **τριμηνιαίο** επιστημονικό περιοδικό, **στόχος** του οποίου είναι η διάδοση της γνώσης σχετικά με τα επιστημονικά πεδία που πραγματεύονται θέματα τουρισμού.

Το τεύχος 6 περιέχει εργασίες που παρουσιάστηκαν στο Πανελλήνιο Συνέδριο «Μάρκετινγκ και Μάνατζμεντ στις Τουριστικές Επιχειρήσεις: Σύγχρονες και Καινοτόμες Προσεγγίσεις». Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην Κρήτη και διοργάνωσαν σε συνεργασία το Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων, Τ.Ε.Ι. Κρήτης και το Κέντρο Τεχνολογικής Έρευνας (Κ.Τ.Ε.) Κρήτης από 29 έως και 31 Μαΐου 2008.

Σχετικά με το ως άνω συνέδριο, ακολουθεί σημείωμα του Μάριου Σωτηριάδη, Προϊσταμένου του Τμήματος Τουριστικών Επιχειρήσεων, Τ.Ε.Ι. Κρήτης και Προέδρου της Επιστημονικής Επιτροπής του Συνεδρίου MMTE 2008

Δημήτρης Λαλούμης

**TOURISM ISSUES
TOURISM SCIENCES REVIEW****INTRODUCTION**

Science is the knowledge of the existing, which systematically totally covers a sector of issues. Science is one and its purpose is the understanding of all phenomena. Due to human's incapability of mental controlling the whole of universal rules, science is divided to partial "sciences" and each one covers its objective field.

The science of tourism can be divided in two parts. The sciences of understanding the tourism phenomenon and the sciences of the enterprises of hospitality and their management.

Dealing with sciences leads to complete studies whose purpose is the understanding of the reality. These studies are set to be published in refereed scientific journals. Their publication is judged for being original, complete and correct, by members of the academic community. Then, these publications are considered as valid and can be used by other researchers for the spread of knowledge.

Aim of the magazine is the spread of knowledge related to the scientific fields of tourism. In Tourism Issues there are being published original articles and obligatorily new researches. The writing language can be Greek , English , French or German. The scripts will be evaluated by three - membered scientific committee whose members have deep knowledge of the specific fields.

The vol 6 contains papers that were presented to the Pan-Hellenic Congress "Marketing and Management in the Tourist Enterprises: Modern and Innovative Approaches". The congress took place in Crete and was organised by the Department of Tourist Enterprises of the Technological Educational Institute (T.E.I.) of Crete in collaboration with the Centre for Technological Research of Crete (CTR-Crete), from 29 up to 31 May 2008.

Laloumis Dimitris

ΟΔΗΓΙΕΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Στα Τουριστικά Θέματα δημοσιεύονται πρωτότυπα άρθρα και πρωτογενείς ερευνητικές μελέτες που πραγματεύονται θέματα τουρισμού. Τα άρθρα και οι μελέτες δεν πρέπει να έχουν δημοσιευτεί ποτέ ξανά.

Κάθε επιστημονική εργασία δεν πρέπει να ξεπερνά τις 8000 λέξεις. Αποστέλλεται σε ηλεκτρονική μορφή σε πρόγραμμα MS-WORD στη διεύθυνση info@dratte.gr και είναι γραμμένη σε σελίδα A4, με γραμματοσειρά Arial μέγεθος 10, διάστημα μονό.

Οι εργασίες μπορούν να είναι γραμμένες στην Ελληνική, Αγγλική, Γαλλική ή Γερμανική γλώσσα.

Στην πρώτη σελίδα παρατίθενται ο τίτλος της εργασίας, το ονοματεπώνυμο του συγγραφέα και η ιδιότητά του. Κάθε εργασία συνοδεύεται από περίληψη 180 περίπου λέξεων. Το κείμενο της περίληψης δεν επιτρέπεται να αποτελεί τμήμα της εργασίας. Επίσης ο συγγραφέας πρέπει να προτείνει 4 λέξεις κλειδιά που συνδέονται με τα κυριότερα πεδία που εξετάζει η εργασία. Τα ανωτέρω (ονοματεπώνυμο, τίτλος, περίληψη και λέξεις κλειδιά) παρατίθενται στην Αγγλική και Ελληνική γλώσσα, όπως και στη γλώσσα συγγραφής όταν αυτή είναι η Γαλλική η Γερμανική.

Οι φωτογραφίες και τα διαγράμματα πρέπει να εμφανίζονται σε αποχρώσεις του γκρι, να είναι αριθμημένα και να συνοδεύονται από επεξηγηματική λεζάντα, ενώ οι υποσημειώσεις να παρατίθενται υποσέλιδα.

Οι παραπομπές σε βιβλία και άρθρα γίνονται σε παρένθεση όπου αναφέρονται το όνομα του συγγραφέα και το έτος έκδοσης. Η βιβλιογραφία καταχωρείται αλφαβητικά στο τέλος της εργασίας. Για αναφορά σε βιβλία καταγράφονται το επίθετο και όνομα συγγραφέα, σε εισαγωγικά με πλάγια γραμματοσειρά ο τίτλος του βιβλίου και σε ορθή ξανά γραμματοσειρά ο εκδοτικός οίκος, ο τόπος και ο χρόνος έκδοσης. Για αναφορά σε περιοδικό καταγράφονται το επίθετο και όνομα συγγραφέα, ο τίτλος του άρθρου σε εισαγωγικά, το όνομα του περιοδικού σε πλάγια γραμματοσειρά, και σε ορθή γραμματοσειρά ο αριθμός και η ημερομηνία έκδοσης του τεύχους και οι σελίδες.

Κάθε εργασία εξετάζεται από τριμελή επιστημονική επιτροπή κριτών. Τα μέλη της επιτροπής καλύπτουν συναφές γνωστικό πεδίο με το αντικείμενο της εργασίας και παραλαμβάνουν τις εργασίες χωρίς να αναφέρεται σε αυτές το όνομα του/των συγγραφέα/ων. Η διαδικασία κρίσης ολοκληρώνεται με ανωνυμία των συγγραφέων και οι κριτές προτείνουν στη συντακτική επιτροπή την αποδοχή ή μη της εργασίας προς δημοσίευση ή την δυνατότητα δημοσίευσης του άρθρου μετά από διορθώσεις που προτείνει η επιτροπή κριτών.

Μετά την κρίση των εργασιών, ειδοποιούνται οι συγγραφείς, είτε η κρίση ήταν θετική είτε όχι. Οι εγκρινόμενες εργασίες δημοσιεύονται κατά χρονική σειρά προτεραιότητας.

WRITING GUIDELINES

In "Tourism Issues" can be published original articles and research studies dealing with tourism topics. The articles and the studies should have never been published before.

Every scientific paper should not exceed a maximum of 8000 words and should be sent in electronic form at info@dratte.gr.

The paper can be written in Greek, English, French or German.

Papers should be typewritten in black, double-spaced on A4 or US letter sized white paper and printed on one side of the paper only, with 1 ½ inch margins on all four sides, using 10 pts Arial characters. Pages should be numbered consecutively.

The first page of the paper should include in the following order: paper title, author's name and surname, affiliation, postal address, telephone and fax numbers, email address, acknowledgements. In the case of co-authors, their full details should also appear (all correspondence will be sent to the first named author). Also include an abstract of 200-250 words, and up to five keywords.

The second page should contain the title of the paper, an abstract of 200-250 words, and up to five keywords. Do *not* include the author(s) details in this page.

Subsequent pages: main body of text; list of references; appendices; endnotes (endnotes should be kept to a minimum).

Every paper should be accompanied by a 180-word abstract. The text of the abstract is not allowed to be part of the paper. Also, the author should propose 4 key words associated with the main fields dealt with in the paper. The aforementioned (name, title, abstract and key words) should be given in English and Greek, as well as in the language of composition in case this is French or German.

Tables, figures and illustrations should be referred to and included in the text, in gray tint. Each table, figure and illustration should be numbered consecutively (in Arabic numbers) and titled. Tables, figures and illustrations should not exceed one page and should be kept to a minimum.

The text should be organized under appropriate section headings. Section headings should be marked as follows: primary headings should be typed in upper case and bold (e.g. **INTRODUCTION**); subsection headings should be in upper and lower case and bold (e.g. **Tourism Planning**).

Quotations should be taken accurately from the original source. Alterations to quotations should be noted. Quotation marks (" ") should be used to denote direct quotes. Inverted commas (' ') are to be used to denote a quote within a quotation.

Papers should be supported by references. These should be set out according to the standard Harvard style as follows. In the text references should be cited by the author's name and year of publication in brackets – for example (Miller, 2000;

Tribe, 2000, 2001), or '... as noted by Miller (2000)'. Where there are two or more references to one author for the same year, the following form should be used (Smith, 1999a) or (Smith, 1999b). Where references include two authors the form (Clarke & Little, 1996) should be used. Where references include three or more authors the form (Riley *et al.*, 1996) should be used. The reference list, placed towards the end of the manuscript, must be typed in alphabetical order of authors. The specific format is:

- *For papers in journals:* Blangy S. & Nielson T. (1995) Ecotourism and minimum impact policy, *Annals of Tourism Research* 20(2), 357-360.
- *For books and monographs:* Inskip E. (1991) *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*, London: John Wiley & Sons.
- *For chapters in edited books:* Hall C.L. & Jenkins J.M. (1998) The policy dimensions of rural tourism and recreation. In R. Butler, C.M. Hall & J. Jenkins (Eds.) *Tourism and Recreation in Rural Areas*, London: John Wiley & Sons, 19-42.
- *For reports:* Hovland N.P. (1989) *Local Economic Impact for Travelling Business: Examples from the Municipality of Risoer*, report no. 24, Telemark Research Institute, Boe.

Every paper will be examined by a three-member scientific committee. The committee's members cover cognitive fields relevant to the papers' topics and receive the papers with the author's/s' name undisclosed. The judging process will be completed with author's anonymity throughout. The judges will propose to the editorial committee the acceptance or the rejection of a paper to be published or the possibility of publishing an article after corrections suggested by the judging committee.

After the papers' judgement, the authors will be notified, either the judgement has been positive or not. The approved papers will be published according to priority of chronological order.

**ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

ΤΕΥΧΟΣ 7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Βαρβαρέσος Στέλιος	Παγκοσμιοποίηση Και Δυναμική Του Τουριστικού Τομέα Στην Ελλάδα	14
Heba Mahmoud Saad AbdelNaby	The Americans' Image of Egypt as a vacation destination and their image of its Islamic heritage	37
Patty Loupa Dimitrios Kolokotronis Dimitris Polidoros	Municipality of Melivia in Prefecture of Larisa: An Inquiring Approach aiming at the Configuration of Proposals for the Touristic Growth and the Development of a Software Package for its Promotion	56
Μαγούλιος Γιώργος	Ο Ελληνικός Τουρισμός και οι Χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης	67
Μαντζάρης Ιωάννης Έξαρχος Γεώργιος	Επιχειρηματικό Σχέδιο Ανάπτυξης του Τουρισμού στα Λουτρά Λουτρακιου Νομού Πελλας	89
Μοίρα Πολυξένη Μυλωνόπουλος Δημήτρης	Το Καθεστώς της Ιδιωτικής Τουριστικής Εκπαίδευσης: Η Περίπτωση των Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης	108
Lukas Duvas	Tourism Market: Employment and Vocational Training in Greek Properties	122
Roselyne N. Okech Alexandru Nedelea Georgia Kouroupi – Kelgiannaki	Critical Issues in Sustainable Tourism Development in Romania: Challenges & Lessons for Kenya	133
ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε.	Προφίλ του οργανισμού	148

**TOURISM ISSUES
TOURISM SCIENCES REVIEW**

VOL 7

CONTENTS

Varvaressos Stelios	Globalisation And Dynamics Of Tourism In Greece	14
Heba Mahmoud Saad AbdelNaby	The Americans' Image of Egypt as a vacation destination and their image of its Islamic heritage	37
Patty Loupa Dimitrios Kolokotronis Dimitris Polidoros	Municipality of Melivia in Prefecture of Larisa: An Inquiring Approach aiming at the Configuration of Proposals for the Touristic Growth and the Development of a Software Package for its Promotion	56
Magoulios George	The Greek Tourism and the Countries of Balkan and Eastern Europe	67
Mantzaris Ioannis Exarhos George	Business Plan for the Development of Tourism in Loutraki Springs, County of Pella	89
Moira Polyxeni Mylonopoulos Dimitrios	The private sector in tourism education. The case of institutes of vocational training	108
Lukas Duvas	Tourism Market: Employment and Vocational Training in Greek Properties	122
Roselyne N. Okech Alexandru Nedelea Georgia Kouroupi – Kelgiannaki	Critical Issues in Sustainable Tourism Development in Romania: Challenges & Lessons for Kenya	133
ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. profile		154

Ο Ελληνικός Τουρισμός και οι Χώρες των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης

Μαγούλιος Γιώργος
Επίκουρος Καθηγητής, ΤΕΙ Σερρών

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο άρθρο αυτό διερευνώνται τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού και η θέση του τουρισμού της Βαλκανικής και της Ανατολικής (Α) Ευρώπης στον παγκόσμιο και στον Ελληνικό τουρισμό. Μέχρι το 1990, η τουριστική συνεργασία της Ελλάδας με τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης τελούσε υπό το καθεστώς της ασυμβατότητας των οικονομικών συστημάτων των χωρών αυτών και ως εκ τούτου οι τουριστικές ανταλλαγές ήταν περιορισμένες. Κατά τα πρώτα χρόνια της μετάβασης, τα έντονα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα επέδρασαν ανασταλτικά και στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Σταδιακά όμως σημειώνεται πρόοδος στον τουριστικό τομέα και ενισχύεται η διαπεριφερειακή τουριστική συνεργασία. Η ενίσχυση της συνεργασίας, η συνδυασμένη πολιτική τουριστικής ανάπτυξης και αξιοποίησης των κοινών τουριστικών πλεονεκτημάτων, θα συμβάλλουν στην ενίσχυση του μεριδίου της περιοχής και της κάθε χώρας στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Λέξεις Κλειδιά: Ελληνικός Τουρισμός, Βαλκάνια, Αν. Ευρώπη

The Greek Tourism and the Countries of Balkan and Eastern Europe

Magoulios George

TEI of Serres

ABSTRACT

This article examines the features of the Greek tourism as well as the position of the tourism of the Balkan and the Eastern European Countries, in the world –wide and the Greek tourism. Until 1990, the collaboration of Greece and the Balkan and South Eastern European Countries, in the sector of tourism, was being developed under the conditions of incompatibility of their economic systems with a resulting limitation of their tourist exchanges.

During the first years of transition, the specific economic and social problems became suspending factors in the tourist development of the region. Gradually, however, the tourist sector was being developed and the trans-regional tourist cooperation was being strengthened. The further developing of the collaboration and the joint tourist advantages are going to contribute to the strengthening of the position of the region and each country separately in the world tourist market.

Key words: Greek tourism, Balkan countries, Eastern Europe

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός κατέχει ηγετική θέση στην ελληνική οικονομία και συμβάλλει σημαντικά στο ΑΕΠ, στην απασχόληση και στην επιδίωξη της περιφερειακής σύγκλισης και ισόρροπης ανάπτυξης στη χώρα. Στη γενικότερη προσπάθεια προσαρμογής του ελληνικού τουρισμού στις σύγχρονες προκλήσεις της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς, σημαντικοί παράμετροι είναι η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών και υποδομών, η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος και η αναζήτηση νέων τόπων προέλευσης των τουριστών. Η περιοχή των Βαλκανίων και της Ανατολικής (Α) Ευρώπης εξελίσσεται σε μία δυναμική τουριστική αγορά και για τον ελληνικό τουρισμό. Η τουριστική συνεργασία στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων, στη βάση των κοινών πλεονεκτημάτων της, θα ενισχύσει το μερίδιο της περιοχής στον παγκόσμιο τουρισμό και κατ' επέκταση θα συμβάλλει στη διάχυση της ωφέλειας που θα προκύψει στις χώρες της περιοχής. Η κατάσταση του ελληνικού τουρισμού και η συνεργασία της Ελλάδας με τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης πριν και μετά το 1990, είναι τα θέματα που εξετάζονται στο άρθρο αυτό.

2. ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

Οι συνθήκες παγκοσμιοποίησης που ισχύουν στη διεθνή οικονομία επηρεάζουν άμεσα και τον τουρισμό, ο οποίος αλλάζει και αναζητά τη νέα του ταυτότητα. Νέες αγορές αποκτούν δυναμική παρουσία στη διεθνή τουριστική σκηνή και καταλαμβάνουν σημαντικό κομμάτι της αγοράς (π.χ. Τουρκία, Κροατία, Αίγυπτος, Ντουμπάι), ενώ το άνοιγμα νέων αγορών (π.χ. Κίνα, Ινδία) δημιουργούν νέους εν δυνάμει τουρίστες-καταναλωτές.

Η εφαρμογή τεχνολογικών συστημάτων σε συστήματα κρατήσεων, η χρήση του διαδικτύου ως βασικής πηγής διάχυσης πληροφορίας και δυνατότητας επικοινωνίας, περιορίζουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο των διεθνών tour-operators στη διαμόρφωση των τιμών και της τουριστικής ζήτησης. Το προφίλ του σύγχρονου τουρίστα έχει ως βασικό χαρακτηριστικό τη ζήτηση για εξειδικευμένα και ειδικά ενδιαφέροντα, που ξεφεύγουν από το παραδοσιακό τουριστικό προϊόν.

Η ανάπτυξη αεροπορικών εταιρειών χαμηλού κόστους, διαμορφώνει νέο κλίμα στις μεταφορές και ενισχύει προορισμούς που επωφελούνται από αυτές.

Οι δημογραφικές αλλαγές είναι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τον τουρισμό διεθνώς. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, την επόμενη πενήνταετία το ποσοστό των ανθρώπων άνω των 60 στις αναπτυγμένες χώρες θα ανέλθει από το ένα πέμπτο στο ένα τρίτο και ο τουρισμός υγείας, θαλασσοθεραπείας και ευεξίας θα επωφεληθεί από τη ζήτηση της συγκεκριμένης ομάδας.

Τα ζητήματα που σχετίζονται με την ασφάλεια των πολιτών που επισκέπτονται μία χώρα (τρομοκρατικές ενέργειες, κίνδυνοι από επιδημίες και φυσικές καταστροφές), λειτουργούν αποτρεπτικά προς την τουριστική ζήτηση. Επίσης οι πολιτικές και κοινωνικές αναταραχές επηρεάζουν την τουριστική βιομηχανία (Αν. Ευρώπη, Μέση Ανατολή κ.λπ.) (Metin Kozak, John C. Crotts, Rob Law, 2007, p. 241).

Ο μαζικός τουρισμός που αποτέλεσε, διεθνώς και ειδικά στη Μεσόγειο, το κύριο πρότυπο, επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την ανάπτυξη του τουρισμού και στην

Ελλάδα τα τελευταία τριάντα χρόνια. Ο προσανατολισμός στον «ήλιο και θάλασσα» και η έντονη εποχικότητα, συνιστούν βασικά χαρακτηριστικά του προτύπου αυτού, παράλληλα με την εξάρτηση σε μεγάλο βαθμό από τους μεγάλους διοργανωτές ταξιδιών. Διεθνώς η τουριστική αγορά τμηματοποιείται, νέες ειδικές μορφές εμφανίζονται, το πρότυπο του «μαζικού τουρισμού» αλλάζει και η σημασία του συρρικνώνεται σταδιακά, παρά το ότι παραμένει ένα πολύ μεγάλο μέρος του εισερχόμενου τουρισμού. Αναδεικνύονται νέοι «τρόποι θεώρησης του τουρισμού», κατά τους οποίους οι άνθρωποι στα ταξίδια τους ενδιαφέρονται περισσότερο για το «πώς;» παρά για το «πι;» (Paolo Favero, 2007, p. 51, 52). Αυτό που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη εποχή είναι η ζήτηση για ιδιαίτερα ποιοτικές υπηρεσίες και η παράλληλη ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού.

Από ευρήματα ερευνών αναδεικνύεται ότι ο εγχώριος τουρισμός είναι πιο σημαντικός από το διεθνή τουρισμό, ότι ενώ οι πόλεις αποτελούν μαγνήτες για τους αλλοδαπούς τουρίστες, θεωρούνται λιγότερο σημαντικές για τους εγχώριους τουρίστες και γενικότερα οι εγχώριοι τουρίστες ταξιδεύουν σε διαφορετικά μέρη από τους αλλοδαπούς (Andrea Bigano, J. Hamilton e.t.c., 2007, p. 157).

Η χρηματοπιστωτική κρίση (2007) και οι επιδράσεις της στα μεγέθη της πραγματικής οικονομίας (πληθωρισμός, εισοδήματα, επιβράδυνση ανάπτυξης κ.λπ.), αναμένεται να επηρεάσει και τον τουρισμό.

Ο παγκόσμιος τουρισμός, λοιπόν, βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε μία φάση σοβαρών ανακατατάξεων. Το 2004 παρουσιάστηκε ανάκαμψη, με τις διεθνείς αφίξεις να ξεπερνούν τα 760 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση 10% σε σχέση με το 2003. Για την Ευρώπη, το 2004, η αύξηση ήταν της τάξης του 4% ως προς τις αφίξεις και 3% ως προς τα έσοδα (πίνακας 1).

Πίνακας 1: Διεθνείς Αφίξεις, 2001 – 2005

Έτος	Παγκόσμια (εκατ.)	Ευρώπη (εκατ.)
2001	684,1	390,8
2002	702,6	399,8
2003	689,3	396,2
2004	763	416,4
2005	808	435,6

Πηγή: World Tourism Barometer, WTO

3. Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η συμμετοχή του τουριστικού τομέα στο ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν το 2002 15% και στην απασχόληση 17,38%, ενώ το μέγεθος της προστιθέμενης αξίας του κλάδου των ξενοδοχείων και εστιατορίων αντιστοιχούσε το 2004 στο 7,57% της εθνικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013).

Η συμβολή του τουρισμού στο ΑΕΠ και την απασχόληση στην Ελλάδα, το 2006, ήταν από τις υψηλότερες στις χώρες της ΕΕ-25, μετά την Ισπανία (ΑΕΠ: 17,8%, Απασχόληση: 19,1%), την Πορτογαλία (ΑΕΠ: 15,5%, Απασχόληση: 17,7%), την Κύπρο (ΑΕΠ: 23,3%, Απασχόληση: 29,7%), την Αυστρία (ΑΕΠ: 16,6%,

Απασχόληση: 19,1%) και την Κροατία (ΑΕΠ: 20,1%, Απασχόληση: 23,1%) (Alpha Bank, 2006).

Το ισοζύγιο τουριστικών υπηρεσιών της Ελλάδας είναι πλεονασματικό. Ειδικότερα, το 2005 οι εισπράξεις ήταν 11.037 εκατ. ευρώ, οι πληρωμές 2.446 και το πλεόνασμα 8.591 εκατ. ευρώ (Eurostat).

Πέραν όμως από τη συμβολή του τουρισμού στους βασικούς δείκτες της εθνικής οικονομίας, σημαντική είναι και η συμβολή του στην περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας. Πολλές μειονεκτικές και απομονωμένες περιοχές, χωρίς ιδιαίτερες αναπτυξιακές δυνατότητες, επωφελούνται από τον τουρισμό, καθώς ενθαρρύνεται η δημιουργία έργων υποδομών (συγκοινωνιακό δίκτυο, λιμάνια, αεροδρόμια), δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και πρόσθετο εισόδημα, ενώ παράλληλα ενισχύονται οι προϋποθέσεις για ανάπτυξη και άλλων οικονομικών δραστηριοτήτων και την ενδυνάμωση της υπαίθρου.

Πίνακας 2: Μεγέθη του Ελληνικού Τουρισμού 2001 - 2005

	2001	2002	2003	2004	2005
Ξενοδοχεία	8.331	8.329	8.689	8.843	μδ
Κλίνες	609.110	599.610	644.898	660.976	«
Διανυκτερεύσεις (000)	60.025	54.466	54.513	52.554	«
<i>Αλλοδαπών</i>	75,5%	75,2%	74,7%	73,8%	«
<i>Ημεδαπών</i>	24,5%	24,8%	25,3%	26,2%	«
Ταξιδιωτικές εισπράξεις (εκατ. ευρώ)	10.579,9	10.284,7	9.495,3	10.347,8	11.036,5
Ταξιδιωτικές πληρωμές (εκατ. ευρώ)	4.650,8	2.548,7	2.136,0	2.310,4	2.445,7
Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (εκατ. ευρώ)*	12.449	13.212	13.788	14.606	13.875
% συνολικής Προστιθέμενης Αξίας	8,92	9,12	9,12	9,32	8,60

Πηγή: ICAP, Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός 2007 (σελ. 212, 217, 209), επεξεργασία στοιχείων.

* Ξενοδοχεία και εστιατόρια, σε τιμές 2005, προσωρινά στοιχεία.

Ο ελληνικός τουρισμός αποτελεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο κλάδο, με μία δυναμικότητα, που το 2004, ανέρχεται σε 660.976 κλίνες, 8.843 ξενοδοχεία, 52.554.000 διανυκτερεύσεις (73,8% αλλοδαπών και 26,2% ημεδαπών). Το 2005 οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν σε 11.036,5 εκατ. ευρώ και η συμβολή του τουρισμού στη συνολική προστιθέμενη αξία ήταν στο 8,6% (πίνακας 2).

Ενδεικτικό της δυναμικής παρουσίας ποιοτικών καταλυμάτων είναι ότι σε κατηγορίες πέντε και τεσσάρων αστέρων υπήρξε αύξηση της τάξης του 93% και 31% αντίστοιχα από το 1996 έως το 2005, ενώ σε κατηγορίες ενός και δύο αστέρων η αύξηση αγγίζει το 15% (Alpha Bank 2006).

Το μερίδιο της Ελλάδας στην παγκόσμια τουριστική αγορά ήταν 1,81% το 2000 και 1,61% το 2005, ενώ στην ευρωπαϊκή αγορά 3,17% και 2,98% αντίστοιχα (πίνακας 3).

Πίνακας 3: Μερίδια Τουριστικής Αγοράς, Ελλάδα 2000 & 2005

Τουριστική αγορά	2000	2005
Παγκόσμια (εκατ)	684,1	808
Ευρώπη (εκατ)	390,8	435,6
Ελλάδα (εκατ)	12,4	13
Μερίδιο Ελλάδας στην Παγκόσμια αγορά	1,81%	1,61%
Μερίδιο Ελλάδας στην Ευρώπη	3,17%	2,98%

Πηγή: World Tourism Barometer, WTO

Σύμφωνα με τους δείκτες ανταγωνιστικότητας του WTTC (2004), μεταξύ 212 χωρών, η Ελλάδα κατατάσσεται στην 93^η θέση ως προς τις τιμές, στην 76^η ως προς τις υποδομές, στην 75^η ως προς το περιβάλλον, στην 35^η ως προς την τεχνολογία, στην 25^η ως προς το ανθρώπινο δυναμικό και στην 69^η θέση ως προς την ελευθερία εισόδου (πίνακας 4). Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει σημαντικές επιδόσεις.

Πίνακας 4: Η θέση της Ελλάδας στους δείκτες ανταγωνιστικότητας του WTTC, 2004

α/α	Δείκτες	Τιμές Δεικτών*	Κατάταξη**
1	Τιμές	29,17	93
2	Υποδομές	47,13	76
3	Περιβάλλον	56,80	75
4	Τεχνολογία	94,24	35
5	Ανθρώπινοι Πόροι	84,70	25
6	Ελευθερία Εισόδου	60,89	69

Πηγή: WTTC

*Η Τιμή του Δείκτη κυμαίνεται από 0 έως 100 και δείχνει τη σχετική θέση της χώρας σε σύνολο 212 χωρών. Η Τιμή 0 δείχνει τη χαμηλότερη επίδοση, ενώ η τιμή 100 την υψηλότερη.

**Η Κατάταξη γίνεται στην κλίμακα 1 έως 212, όπου το 1 δείχνει την πιο ανταγωνιστική χώρα, ενώ το 212 τη λιγότερο ανταγωνιστική

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η Ελλάδα το 2003 κατατάσσεται 10^η στον κόσμο ως προς τις τουριστικές εισπράξεις και 15^η ως προς τις αφίξεις. Οι επιδόσεις αυτές καταδεικνύουν αναμφίβολα την ύπαρξη ενός εξαιρετικού πρωτογενούς τουριστικού προϊόντος. Τα δεδομένα αυτά δίνουν περιθώρια ανάπτυξης του ελληνικού τουρισμού, εφόσον βέβαια ξεπεραστούν οι χρόνιες αδυναμίες και ελλείψεις.

Στην κατάταξη με βάση το Δείκτη Ταξιδιωτικής και Τουριστικής Ανταγωνιστικότητας (ΔΤΤΑ) του World Economic Forum, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 22η μεταξύ 130

χωρών. Στο δείκτη αυτόν η χώρα βελτίωσε την επίδοσή της, σε αντίθεση με το Γενικό Δείκτη Ανταγωνιστικότητας, ο οποίος υποχώρησε κατά 18 θέσεις (από 47η το 2006-2007 στην 65η το 2007-2008). Με τις χώρες υψηλού εισοδήματος να προηγούνται στην κατάταξη του ΔΤΤΑ, η Ελλάδα ακολουθεί την Ισπανία (5η) και την Πορτογαλία (15η), ενώ υπερτερεί της Κύπρου (24η), της Κροατίας (34η), της Τουρκίας (54η) και της Αιγύπτου (66η). Ως κυριότερα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της χώρας επισημαίνονται οι ικανοποιητικές γενικές συνθήκες υγιεινής, το εύρος και το πλήθος των τουριστικών υποδομών, όπως η διαθεσιμότητα ξενοδοχείων και υπηρεσιών ενοικίασης αυτοκινήτων και οι πολιτιστικοί της πόροι. Στα μειονεκτήματα ωστόσο συγκαταλέγονται το επίπεδο των τιμών, το πλαίσιο κανόνων και ρυθμίσεων του επιχειρηματικού περιβάλλοντος που σχετίζονται με τα εμπόδια προσέλκυσης ξένων επενδύσεων, οι υποδομές οδικών μεταφορών και ο τομέας των ανθρώπινων πόρων (ΤΟ ΒΗΜΑ 5/3/2008).

Κατά την πενταετία 2000-2004, οι αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα κυμαίνονται από 12 έως 13 εκατ. κατ. έτος, ενώ τα έσοδα από 9,5 έως 10,5 δισ. ευρώ (πίνακας 5).

Πίνακας 5: Αφίξεις Τουριστών & Έσοδα, Ελλάδα 2000 – 2004

Έτος	Αφίξεις (000)	Δ	Έσοδα (εκατ. ευρώ)	Δ
2000	12.378		10.061,20	
2001	13.019	5,18%	10.579,90	5,16%
2002	12.924	-0,73%	10.284,70	-2,79%
2003	12.850	-0,57%	9.495,30	-7,68%
2004*	12.465	-3%	10.347,80	8,98%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΣΕΤΕ

* Χωρίς την Αλβανία

Όσον αφορά στις αφίξεις αλλοδαπών τουριστών κατά μέσο ταξιδιού, το 2006, στη χώρα αφίχθηκε αεροπορικώς το 67,88% των αλλοδαπών τουριστών, οδικώς το 18,89% θαλασσίως το 5,69%, σιδηροδρομικώς το 0,41% και με κρουαζιέρες το 7,11% των αλλοδαπών τουριστών (πίνακας 6). Η βελτίωση των υποδομών μεταφορών και ειδικότερα των αεροπορικών και οδικών, αναδεικνύεται σε σημαντικό παράγοντα για την περαιτέρω ανάπτυξη του κλάδου.

Πίνακας 6: Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών κατά μέσο ταξιδιού (Ιανουάριος – Οκτώβριος)

Μέσο	2005	2006	% Συνόλου 2005	% Συνόλου 2006
Αεροπορικώς	10.494.724	11.051.674	69,81	67,88
Σιδηροδρομικώς	91.379	68.137	0,60	0,41
Θαλασσίως	730.468	926.397	4,85	5,69
Οδικώς	2.625.371	3.076.206	17,46	18,89
Κρουαζιέρες	1.090.027	1.158.414	7,25	7,11
Σύνολο	15.031.969	16.280.547	100	100

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων

Από τον πίνακα 7 αναδεικνύεται η έντονη εποχικότητα του ελληνικού τουρισμού, αφού οι μισές περίπου αφίξεις πραγματοποιούνται κατά την καλοκαιρινή περίοδο, στο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου, το ένα τρίτο περίπου στο τρίμηνο Απριλίου-Ιουνίου, λιγότερες από το 10% στο τρίμηνο Ιανουαρίου-Μαρτίου και λίγο πάνω από το 10% των αφίξεων πραγματοποιείται το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου (πίνακας 7).

Πίνακας 7: Τριμηνιαία Κατανομή Αφίξεων στην Ελλάδα 2000 – 2005

Έτος	Ιαν-Μαρ	Απρ-Ιούν	Ιούλ-Σεπ	Οκτ-Δεκ
2000	5%	31%	51%	13%
2001	6%	31%	51%	12%
2002	7%	30%	50%	13%
2003	6%	31%	51%	12%
2004	9%	30%	47%	14%
2005	9%	30%	48%	13%

Πηγή: Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ)

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του ελληνικού τουρισμού συνοψίζονται, στο ότι το μοντέλο ανάπτυξης εξακολουθεί να βασίζεται στον ήλιο και τη θάλασσα, στην έντονη εποχικότητα, στη συγκέντρωση σε λίγες χώρες προέλευσης και προορισμού της ζήτησης και της προσφοράς, στη μη αξιοποίηση του εναλλακτικού τουρισμού, που παρά την προσπάθεια των τελευταίων χρόνων, δεν είναι στο επίπεδο εκείνο που θα οδηγήσει σε άμβλυνση της εποχικότητας, στον έντονο ανταγωνισμό από αναδυόμενους μεσογειακούς προορισμούς (Eurobank Research, 2006). Επί πλέον, η συγκέντρωση της τουριστικής προσφοράς σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας, η ανεπάρκεια σε υποστηρικτικές δομές, καθώς και η εξάρτηση των ελληνικών τουριστικών επιχειρήσεων από τους μεγάλους διεθνείς τουριστικούς οργανισμούς, αποτελούν ορισμένα από τα σημαντικότερα διαρθρωτικής φύσης προβλήματα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Η Ελλάδα ως παγκόσμια εδραιωμένος τουριστικός προορισμός, έχει σημαντικές προοπτικές να ενισχύσει ακόμη περισσότερο την παρουσία της στη διεθνή

τουριστική σκηνή. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος, όπως το κλίμα, η πλούσια και ποικίλη φυσική και πολιτισμική κληρονομιά, η φιλοξενία κ.α., παραμένουν ισχυρά, αλλά υπάρχουν σημαντικά περιθώρια να αξιοποιηθούν περαιτέρω και να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα του τουρισμού και της οικονομίας της χώρας γενικότερα.

Ήδη μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Ανταγωνιστικότητα, αλλά και των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Γ' ΚΠΣ), ενισχύονται δράσεις προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος. Μέσω των κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου δίνεται η δυνατότητα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας τουριστικών επιχειρήσεων, με επιδοτήσεις για ανακαινίσεις, επεκτάσεις, ίδρυση νέων μονάδων, μετατροπές παραδοσιακών ξενοδοχείων σε σύγχρονα, ενθαρρύνοντας επενδύσεις για ειδικές μορφές τουρισμού (γήπεδα γκολφ, μαρίνες, εκθεσιακούς χώρους, χιονοδρομικά κέντρα, θεματικά πάρκα κ.λπ.).

Βασικός στόχος των παρεμβάσεων στον τομέα του τουρισμού, για την επόμενη προγραμματική περίοδο 2007-13, είναι η αύξηση της ζήτησης και η γενική ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας και των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών. Ο βασικός αυτός αναπτυξιακός στόχος αναλύεται σε διάφορους επιμέρους στρατηγικούς στόχους, όπως: Η αξιοποίηση του φυσικού και πολιτιστικού αποθέματος της χώρας για την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος. Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με τη δυναμική ανάπτυξη των ειδικών μορφών τουρισμού. Η δημιουργία ή αναβάθμιση της ξενοδοχειακής και των άλλων τουριστικών υποδομών της χώρας. Η αναβάθμιση των προσόντων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον τουρισμό. Η ενίσχυση της διεθνούς προβολής της χώρας. Η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου σε όλη την Ελληνική επικράτεια και η μείωση της εποχικότητας, μέσω της αυξημένης προσέλευσης ξένων επισκεπτών, αλλά και της παράλληλης ενίσχυσης του εγχώριου τουρισμού. Η ορθολογική διευθέτηση των χωροταξικών προβλημάτων και η προώθηση των νομοθετικών και θεσμικών ζητημάτων που απαιτείται για τη δυναμική ανάπτυξη όλων των μορφών τουρισμού, στο πλαίσιο της ήπιας και αειφόρου ανάπτυξης της χώρας, με σεβασμό στο περιβάλλον και την πολιτιστική κληρονομιά σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η ενθάρρυνση καινοτόμων ενεργειών, με την αξιοποίηση των επιτευγμάτων και των εργαλείων της κοινωνίας της γνώσης, των σύγχρονων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, 2006).

4. Η ΔΙΑΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝ. ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.

4.1 Η διαπεριφερειακή συνεργασία

Ειδικότερα στα Βαλκάνια η διαπεριφερειακή τουριστική συνεργασία μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια της φιλίας και της ειρήνης μεταξύ των λαών και στην εδραίωση της σταθερότητας και ασφάλειας στην περιοχή.

Συλλογική περιφερειακή ασφάλεια για τη συλλογική και αμοιβαία επωφελή συνεργασία και όχι «συγκρούσεις διαδοχής συνόρων», είναι η προοπτική για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και ευημερία των ανθρώπων και των κρατών

στη Βαλκανική (Thual, 1998, σελ. 19, 46). Η συνανάπτυξη και η συνεργασία στην περιοχή, στη βάση των κοινών πλεονεκτημάτων και της αμοιβαιότητας των συμφερόντων, προϋποθέτει την απόρριψη κάθε νέο-ιμπεριαλιστικής ιδέας εκμετάλλευσης της ισχυρότερης θέσης του οποιουδήποτε και την επιλογή της στρατηγικής της περιφερειακής συνεννόησης από όλες τις βαλκανικές χώρες (Μαγούλιος, 2000, σελ. 117). Εάν «σε μια πολιτισμένη κοινωνία πρέπει να υπάρχει ενδιαφέρον για τον κόσμο ως σύνολο», πριν απ' όλα στις βαλκανικές χώρες είναι ανάγκη να διαμορφώνεται συνείδηση του κοινού βαλκανικού ενδιαφέροντος για την πρόοδο και την ευημερία της περιοχής (Galbraith, 1997, σελ. 197).

Στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (14/7/2004, COM 2004, 492) για τη μεταρρύθμιση της περιφερειακής πολιτικής, συμπεριλαμβάνεται και η δημιουργία από 1/1/2007 του Ευρωπαϊκού Ομίλου Διασυνοριακής Συνεργασίας (ΕΟΔΣ), στόχος του οποίου είναι να «διευκολύνει και να προωθεί τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών, καθώς και μεταξύ περιφερειακών και τοπικών αρχών». Το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας (Επίσημη Εφημερίδα L 240, 7/9/2002), στο πλαίσιο του PHARE, αποσκοπεί στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των παραμεθόριων περιοχών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και των παρακείμενων περιοχών της Κοινότητας και στην προώθηση της δημιουργίας και της ανάπτυξης δικτύων συνεργασίας μεταξύ των παραμεθόριων περιοχών, καθώς και δημιουργία δεσμών μεταξύ των δικτύων αυτών και των ευρύτερων κοινοτικών δικτύων.

Το άνοιγμα των συνόρων μετά το 1989, οι προϋπάρχουσες κοινωνικές και συγγενικές σχέσεις στα Βαλκάνια και ιδιαίτερα στις παραμεθόριες περιοχές, οι αναπτυσσόμενες συνεργασίες μεταξύ των κοινωνικών και παραγωγικών φορέων, η διακίνηση προσώπων και αγαθών, οι συνεργασίες μεταξύ πόλεων και οι πολιτιστικές ανταλλαγές, είναι παράγοντες που διευκολύνουν τη διαπεριφερειακή και διασυνοριακή συνεργασία (Μανώλογλου, 1998, σελ 309). Επί πλέον η ύπαρξη των μειονοτικών ομάδων και η λειτουργία τους ως «γέφυρα» ειρήνης, φιλίας και συνεργασίας, μπορεί να συμβάλλει θετικά στην περιφερειακή συνεργασία, ξεπερνώντας τις αρνητικές επιδράσεις του παρελθόντος.

Σημαντικός ρόλος στην ανάπτυξη της διαπεριφερειακής συνεργασίας στα Βαλκάνια ανήκει στους κοινωνικούς, συνδικαλιστικούς, πνευματικούς, επιχειρηματικούς φορείς και φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, πολύ από τους οποίους διαθέτουν σημαντικές εμπειρίες από πρωτοβουλίες διαβαλκανικής συνεργασίας. Τα Επιμελητήρια και οι τουριστικοί φορείς των βαλκανικών χωρών αναπτύσσουν πρωτοβουλίες συνεργασίας, δημιουργήθηκαν η Ένωση Βαλκανικών Δικηγορικών Συλλόγων και το Βαλκανικό Κέντρο Τύπου, καθιερώθηκαν συνεργασίες μεταξύ των ειδησεογραφικών οργανισμών, των εκδοτών, των Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών, των Πανεπιστημίων και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης της Βαλκανικής.

Ειδικότερα οι Ο.Τ.Α., κατά την πρώτη συνάντηση των Δημάρχων των τριάντα μεγαλύτερων πόλεων της βαλκανικής στη Θεσσαλονίκη το Δεκέμβριο του 2000, αποφάσισαν την ίδρυση του Βαλκανικού Δικτύου Πόλεων για τη φιλία, τη συνεργασία και την ανάπτυξη. Όσον αφορά στους τομείς της συνεργασίας, μεταξύ άλλων αναφέρονται: η οργάνωση και διοίκηση των Ο.Τ.Α., το περιβάλλον, η διαχείριση των υδατικών πόρων και των απορριμμάτων, ο πολεοδομικός σχεδιασμός και οι αστικές υποδομές, η εκπαίδευση, ο πολιτισμός, η κοινωνική

μέριμνα, η απασχόληση, κυκλοφοριακά θέματα, η οικονομική ανάπτυξη, οι τηλεπικοινωνίες και η πληροφορική (Ιδρυτική Συμφωνία Βαλκανικού Δικτύου Πόλεων, Θεσσαλονίκη 2000).

Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων σε συνάντηση που οργάνωσε στη Θεσσαλονίκη, έθεσε προς εξέταση θέματα που έχουν σχέση με την Ιστορία, τα μνημεία, τους ανθρώπους και τις προσκυνηματικές προοπτικές στο βαλκανικό και νοτιοϊταλικό χώρο, στο χώρο της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 30-10-07).

Ιδρύθηκε το «*Βαλκανικό Δίκτυο Πράσινης Ανάπτυξης*», μία διαβαλκανική, τριμερής (Ελλάδα- Βουλγαρία-Ρουμανία), συνεργασία με την υπογραφή της σχετικής προγραμματικής συμφωνίας. Στόχος αυτής της διαβαλκανικής «*συμμαχίας*» είναι η δημιουργία δικτύου συνεργασιών με σκοπό την επιστημονική συνεργασία για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και τεχνολογίας σε θέματα διαχείρισης, ανάπτυξης και ανάδειξης παράκτιων οικοσυστημάτων, η από κοινού έρευνα και εφαρμογή καινοτόμων δράσεων για τη δημιουργία περιβάλλοντος «*πράσινης ανάπτυξης*» στις ακτές της Μαύρης Θάλασσας και του Βόρειου Αιγαίου και η δημιουργία καινοτόμων μοντέλων για την ανάπτυξη «*πράσινου περιβάλλοντος*» στις παράκτιες ζώνες (ΑΠΕ 14/05/08).

Τουριστικοί φορείς από τη Βουλγαρία και την Ελλάδα συμφώνησαν να προετοιμάσουν προτάσεις έργων που θα αναζητήσουν χρηματοδότηση από ευρωπαϊκά προγράμματα (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Διασυνοριακής Συνεργασίας 2007-2013), στη διάρκεια φόρουμ που πραγματοποιήθηκε στο Μπόροβets. Στο φόρουμ, το οποίο παρακολούθησαν εκπρόσωποι κρατικών φορέων, εταιριών και μη κυβερνητικών οργανώσεων από τις δύο χώρες, μεταξύ των άλλων παρουσιάστηκαν προτάσεις για τη μελλοντική συνεργασία μεταξύ βουλγαρικών και ελληνικών εταιριών στο τομέα του τουρισμού (ΜΠΕ 2/6/2008).

4.2 Οι χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης στον παγκόσμιο τουρισμό

Κατά τα πρώτα χρόνια της μετάβασης, τα έντονα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, η μετανάστευση, η αστάθεια και οι ελλείψεις υποδομές, επέδρασαν ανασταλτικά στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Σταδιακά όμως και στο βαθμό που αντιμετωπίζονται τα προβλήματα ανασυγκρότησης και ανάπτυξης, σημειώνεται πρόοδος και στον τουριστικό τομέα και οι χώρες της περιοχής αποτελούν εν δυνάμει τουριστικούς προορισμούς, με ομοειδή πολιτιστικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και ως εκ τούτου ανταγωνιστικούς προς την Ελλάδα (Ρέα Καλόκαρδου, 1995). Ειδικότερα τα Βαλκάνια, ως ενιαίος χωροταξικά χώρος, διαθέτουν μεγάλη ποικιλία τουριστικών ενδιαφερόντων με πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ιστορία, αρχαιολογικούς θησαυρούς και λαογραφία. Επί πλέον τα Βαλκάνια είναι η κοιτίδα του Βυζαντινού πολιτισμού, διαθέτουν πλούσια φολκλορικά στοιχεία και κοινές πολιτιστικές καταβολές. Με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά προσφέρονται για την ανάπτυξη τουρισμού όλων των εποχών και όλων των μορφών (Δημήτρης Λαγός, 1995).

Πίνακας 8: Αφίξεις Τουριστών στις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης, 1990 -2005, (χιλιάδες).

Χώρα	1990	1995	2000	2005	Παγκόσμιο Μερίδιο %, 2005
Αλβανία	30	40	32	46	0,00
Βουλγαρία	ΜΔ	3.466	2.785	4.837	0,59
Βοσνία-Ερζεγοβίνη	ΜΔ	ΜΔ	171	213	0,02
Ελλάδα	8.873	10.130	13.096	14.276	1,76
Κροατία	ΜΔ	1.485	5.831	8.467	1,04
ΠΓΔΜ	ΜΔ	147	224	197	0,02
Ρουμανία	1.432	766	867	1.430	0,17
Σερβία & Μαυροβούνιο	ΜΔ	228	239	725	0,08
Σλοβενία	ΜΔ	732	1.090	1.555	0,19
Τουρκία	4.799	7.083	9.586	20.273	2,5
Σύνολο Β. Χ.	15.134	24.077	33.921	52.019	6,44
Ουγγαρία	ΜΔ	ΜΔ	ΜΔ	10.048	1,24
Πολωνία	ΜΔ	19.215	17.400	15.200	1,88
Ρωσία	ΜΔ	ΜΔ	ΜΔ	19.940	2,47
Σλοβακία	822	903	1.053	1.515	0,18
Τσεχία	ΜΔ	3.381	4.773	6.336	0,78
Σύνολο Α.Ε.	822	23.499	23.226	53.039	6,57
Σύνολο Β.Χ. & Α.Ε.	15.956	47.576	57.147	105.058	13,02
Ευρώπη	265.647	315.009	395.894	441.528	54,72
Σύνολο Κόσμου	439.500	540.600	687.00	806.800	100

Πηγή: World Tourism Organization (WTO), επεξεργασία στοιχείων

Το 2004, μεταξύ των 25 πρώτων χωρών προορισμού του παγκόσμιου τουρισμού, από τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης συγκαταλέγονται έξι από αυτές (οι τρεις βαλκανικές), η Τουρκία (8^η στη σειρά και παγκόσμιο μερίδιο 2,2%), η Ρωσία (10^η και μερίδιο 2,6%), Πολωνία (15^η και μερίδιο 1,9%), η Ελλάδα (17^η και μερίδιο 1,7%), η Ουγγαρία (18^η και μερίδιο 1,6%) και η Κροατία (24^η στη σειρά και παγκόσμιο μερίδιο 1%). Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει τη δυναμική του ανταγωνισμού στον τουριστικό τομέα, μεταξύ των χωρών, αλλά και το πλεόνασμα δυνατοτήτων του κλάδου, στο βαθμό που αυξάνεται το περιφερειακό μερίδιο στον παγκόσμιο τουρισμό, γεγονός που θα είναι προς όφελος της περιοχής και της κάθε χώρας ξεχωριστά. Την ίδια χρονιά μεταξύ των 25 χωρών με τη μεγαλύτερη τουριστική δαπάνη στον κόσμο, περιλαμβάνεται μόνο η Ρωσία (1^η στη σειρά με παγκόσμιο μερίδιο 2,5%) (World Tourism Organization).

Το μερίδιο των βαλκανικών χωρών στις παγκόσμιες αφίξεις τουριστών το 2005 ήταν 6,44%, των χωρών της Α. Ευρώπης 6,57% και το συνολικό μερίδιο των δύο περιοχών 13,02%, ενώ το μερίδιο της Ευρώπης την ίδια χρονιά ήταν 54,72%. Στη

δεκαετία 1995-2005, οι αφίξεις τουριστών στα Βαλκάνια αυξήθηκαν κατά 116,39%, στην Α. Ευρώπη κατά 125,70% και στο σύνολο της περιοχής κατά 120,82%. Κατά την ίδια περίοδο η αντίστοιχη αύξηση στην Ευρώπη ήταν 40,16% και στον κόσμο 49,24% (πίνακας 8).

Πίνακας 9: Τουριστικές Εισπράξεις ανά χώρα προορισμού στα Βαλκάνια και στην Α. Ευρώπη, 1995 – 2005, (εκατομ \$).

Χώρα	1990	1995	2000	2005	Παγκόσμιο Μερίδιο %, 2005	Κατά άφιξη Είσπραξη η 2004, \$
Αλβανία	4	65	389	861	0,12	17.500
Βουλγαρία	320	473	1.076	2.429	0,35	480
Βοσνία- Ερζεγοβίνη	ΜΔ	ΜΔ	233	567	0,08	2.725
Ελλάδα	2.587	4.135	9.219	13.731	2,01	965
Κροατία	ΜΔ	1.349	2.782	7.463	1,09	865
ΠΓΔΜ	ΜΔ	19	38	84	0,01	435
Ρουμανία	106	590	359	1.061	0,15	370
Σερβία & Μαυροβούνιο	ΜΔ	42	30	ΜΔ	-	420
Σλοβενία	ΜΔ	1.082	965	1.801	0,26	1.085
Τουρκία	3.225	4.957	7.636	18.152	2,65	945
Σύνολο Β. Χ.	6.242	12.712	22.817	46.149	6,75	
Ουγγαρία	824	2.953	3.757	4.271	0,62	335
Πολωνία	358	6.614	5.677	6.284	0,92	410
Ρωσία	ΜΔ	4.312	3.430	5.466	0,80	265
Σλοβακία	70	623	433	1.210	0,17	645
Τσεχία	419	2.880	2.973	4.631	0,67	690
Σύνολο Α.Ε.	1.671	17.382	16.270	21.862	3,20	
Σύνολο Β.Χ. & Α.Ε.	7.913	30.094	39.087	68.011	9,96	
Ευρώπη	142.885	212.159	232.486	348.263	51,01	775
Σύνολο Κόσμου	270.200	410.700	481.600	682.700	100	831

Πηγή: World Tourism Organization (WTO), επεξεργασία στοιχείων

Το 2005, το παγκόσμιο μερίδιο των βαλκανικών χωρών στις τουριστικές εισπράξεις ήταν στο 6,75%, με την Τουρκία να προηγείται με 2,65% και ακολουθούν η Ελλάδα με 2,01%, η Κροατία με 1,09%, η Βουλγαρία με 0,35% κ.α. Το αντίστοιχο μερίδιο των χωρών της Α. Ευρώπης ανήλθε στο 3,20%, με την Πολωνία να προηγείται με 0,92% και ακολουθούν η Ρωσία με 0,80%, η Τσεχία με 0,67% κ.α. Την ίδια χρονιά το παγκόσμιο μερίδιο των χωρών της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης αθροιστικά ήταν 9,96% και της Ευρώπης 51,01% (πίνακας 9).

Διαπιστώνεται ότι το 2005 το μερίδιο της Βαλκανικής στις παγκόσμιες αφίξεις (6,44%) δεν παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση από το αντίστοιχο μερίδιο στις

παγκόσμιες εισπράξεις (6,75%), ενώ αποκλίνουν τα μερίδια της Α. Ευρώπης 6,57% και 3,20% αντίστοιχα, με το μερίδιο των εισπράξεων να είναι υποδιπλάσιο του αντίστοιχου των αφίξεων.

Πίνακας 10: Τουριστική Δαπάνη στον κόσμο, στις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης (1990 – 2003), (εκατομ. \$).

Χώρα	1990	1995	2000	2003	Παγκόσμιο Μερίδιο %, 2003	Κατά κεφαλή δαπάνη, 2003, \$
Αλβανία	4	7	272	489	0,09	139
Βουλγαρία	189	195	538	746	0,14	98
Βοσνία- Ερζεγοβίνη	48	ΜΔ	88	124	0,02	31
Ελλάδα	1.090	1.323	4.558	2.416	0,46	227
Κροατία	729	422	568	672	0,12	149
ΠΓΔΜ	9	27	34	48	0,009	24
Ρουμανία	103	697	430	478	0,09	21
Σερβία & Μαυροβούνιο	57	ΜΔ	ΜΔ	144	0,02	13
Σλοβενία	174	571	514	753	0,14	374
Τουρκία	520	911	1.713	2.113	0,40	31
Σύνολο Β. Χ.	2.923	4.153	8.715	7.983	1,52	
Ουγγαρία	477	1.497	1.387	2.589	0,49	257
Πολωνία	423	5.500	3.313	2.801	0,53	73
Ρωσία	ΜΔ	11.599	8.848	12.880	2,45	89
Σλοβακία	141	321	296	572	0,10	106
Τσεχία	455	1.635	1.276	1.929	0,36	188
Σύνολο Α.Ε.	1.496	20.552	15.120	20.771	3,95	
Σύνολο Β.Χ. & Α.Ε.	4.419	24.705	23.835	28.754	5,47	
Ευρώπη	136.077	209.460	223.309	282.104	53,72	321
Σύνολο Κόσμου	269.247	410.850	479.407	525.079	100	83

Πηγή: World Tourism Organization (WTO), επεξεργασία στοιχείων

Όσον αφορά στο παγκόσμιο μερίδιο στην τουριστική δαπάνη (2003), οι βαλκανικές χώρες αντιπροσώπευαν το 1,52%, με πρώτη την Ελλάδα με 0,46% και ακολουθεί η Τουρκία με 0,40%, ενώ οι υπόλοιπες χώρες παρουσιάζουν μικρά μερίδια, των οποίων όμως η τουριστική δαπάνη αυξάνεται μετά το 1995. Οι χώρες της Α. Ευρώπης είχαν αντίστοιχα μερίδιο 3,95%, με τη Ρωσία στο 2,45%, την Πολωνία 0,53%, την Ουγγαρία 0,49% κ.α. Συνολικά οι χώρες των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης πραγματοποίησαν το 5,47% της παγκόσμιας τουριστικής δαπάνης και η Ευρώπη το 53,72% (πίνακας 10).

Το ισοζύγιο τουριστικών υπηρεσιών των χωρών της Βαλκανικής, της Α. Ευρώπης και συνολικά της περιοχής είναι πλεονασματικό.

5. Η ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΒΑΛΚΑΝΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ Α. ΕΥΡΩΠΗΣ

5.1 Η τουριστική συνεργασία Ελλάδας - Βαλκανίων μέχρι το 1990

Η τουριστική συνεργασία της Ελλάδας με τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης μέχρι το 1990, τελούσε υπό το καθεστώς της ασυμβατότητας των οικονομικών συστημάτων. Ως εκ τούτου οι τουριστικές ανταλλαγές ήταν περιορισμένες, αν και ο τουρισμός αποτέλεσε προνομιακό τομέα στη διμερή και πολυμερή διαβαλκανική συνεργασία.

Ειδικότερα, όπως φαίνεται στον πίνακα 11, οι αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα από τις βαλκανικές χώρες αντιπροσώπευαν περίπου το 10% των συνολικών αφίξεων στην περίοδο 1975 – 1991, με μέγιστη τιμή 10,9% το 1980 και ελάχιστη 6,1% το 1989. Η Γιουγκοσλαβία είχε το μεγαλύτερο μερίδιο των βαλκανικών αφίξεων στην Ελλάδα και ακολουθούσαν η Τουρκία, μέχρι το 1989 που τη δεύτερη θέση καταλαμβάνει η Βουλγαρία, οπότε στην τρίτη θέση είναι η Τουρκία μέχρι το 1991 και τελευταία η Ρουμανία. Ο τουρισμός, ως ένα από τα θέματα της λεγόμενης «χαμηλής πολιτικής», είναι ο μόνος τομέας που θεσμοθετήθηκε η πολυμερής βαλκανική συνεργασία από το 1971, με την υπογραφή σχετικής συμφωνίας (Βουκουρέστι 5^{ος}/1971), η οποία ήταν και η πρώτη μεταπολεμική διακρατική διαβαλκανική συμφωνία, με συμμετοχή όλων των Βαλκανικών χωρών, πλην της Αλβανίας. Στην προσπάθεια της διαβαλκανικής τουριστικής συνεργασίας αναλήφθηκαν πρωτοβουλίες και επιδιώχθηκαν συμφωνίες και νωρίτερα από το 1971, όπως η συμφωνία Τουρκίας-Βουλγαρίας (1964), οι συναντήσεις Τουρκίας, Βουλγαρίας και Γιουγκοσλαβίας (1965-66) κ.λπ. Στο πλαίσιο της συμφωνίας του 1971 και μέχρι το 1989 πραγματοποιούνται ετήσιες συνδιασκέψεις εκπροσώπων των οργανισμών τουρισμού των βαλκανικών χωρών (από το 1988 συμμετέχει ως παρατηρητής και η Αλβανία, η οποία προσχώρησε στη συμφωνία το 1990), καθώς και συσκέψεις των βαλκανικών ενώσεων ταξιδιωτικών γραφείων.

Πίνακας 11: Αφίξεις τουριστών στην Ελλάδα από τις βαλκανικές χώρες 1975 – 1991

Χώρα	1975	1980	1985	1989	1990	1991
Αλβανία*	-	-	-	-	-	-
Βουλγαρία	11.000	37.000	41.000	74.000	134.000	158.000
Γιουγκοσλαβία	260.000	477.000	351.000	369.000	581.000	519.000
Ρουμανία	3.000	12.000	7.000	7.000	11.000	18.000
Τουρκία	23.000	48.000	49.000	44.000	43.000	54.000
Σύνολο Β.Χ.	297.000	574.000	448.000	493.000	769.000	748.000
% συνόλου	9,4%	10,9%	6,4%	6,1%	8,7%	9,3%

Πηγή: Σωτήρης Βαλντέν, Βαλκανική Συνεργασία και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, ΕΚΕΜ, σελ. 414, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1994.

* Οι αφίξεις των Αλβανών έως το 1991 είναι ασήμαντες.

Αν και οι συναντήσεις και οι προτάσεις που κατατίθενται την περίοδο αυτή είναι πλούσιες, τα αποτελέσματα είναι πενιχρά, λόγω κυρίως του ψυχροπολεμικού κλίματος. Μεταξύ των ιδεών και των προτάσεων που διατυπώθηκαν ήταν: τα Βαλκάνια «ως ενιαία τουριστική περιοχή», «κοινό βαλκανικό τουριστικό προϊόν», ανταλλαγή τουριστικών πληροφοριών, αύξηση της ενδοβαλκανικής τουριστικής κίνησης, δημιουργία βαλκανικών δρομολογίων για τουρίστες από τρίτες χώρες, έκδοση βαλκανικού τουριστικού οδηγού και οδικού χάρτη, παραγωγή τουριστικής ταινίας και δίσκου με βαλκανικά λαϊκά τραγούδια, βελτίωση των μεταφορικών υποδομών, ενώ το 1979 ανακηρύχτηκε σε «έτος βαλκανικού τουρισμού» (Σωτήρης Βαλντέν, 1994).

5.2 Η τουριστική συνεργασία Ελλάδας - Βαλκανίων και Α. Ευρώπης μετά το 1990

Μετά το 1989 και την άρση της ασυμβατότητας των οικονομικών συστημάτων, παράλληλα με την πρόοδο της γενικότερης οικονομικής συνεργασίας, προωθήθηκε και η τουριστική συνεργασία μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών της βαλκανικής και της Α. Ευρώπης.

Το 2006 οι αφίξεις τουριστών από τις βαλκανικές χώρες αποτελούσαν το 21,3% των συνολικών αφίξεων, από τις χώρες της Α. Ευρώπης το 5,43% και συνολικά οι αφίξεις στην Ελλάδα από τις δύο αυτές περιοχές αντιπροσώπευαν το 26,73% των συνολικών αφίξεων.

Όσον αφορά στο μερίδιο των βαλκανικών χωρών στις συνολικές αφίξεις στην Ελλάδα (2006) προηγείται η Αλβανία (το μεγαλύτερο μέρος είναι οικονομικοί μετανάστες) και ακολουθούν Βουλγαρία, ΠΓΔΜ, Ρουμανία και Σερβία – Μαυροβούνιο στην ίδια θέση, η Τουρκία και η Σλοβενία, ενώ από τις χώρες της Α. Ευρώπης προηγείται η Τσεχία και ακολουθούν Ρωσία, Πολωνία, Ουγγαρία και Σλοβακία (πίνακας 12).

Από το 1990 και μετά, σημειώνεται αύξηση του περιφερειακού μεριδίου της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης στον ελληνικό τουρισμό, το οποίο αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω στο βαθμό που βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής και υλοποιούνται τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.

Όσον αφορά στο μέσο ταξιδιού που χρησιμοποιούν για την άφιξή τους στην Ελλάδα οι τουρίστες από τις βαλκανικές χώρες, στη συντριπτική τους πλειοψηφία έρχονται οδικώς (86,53%), ενώ αεροπορικώς το 6,34%, θαλασσίως το 5,67% και σιδηροδρομικώς το 1,44%. Αντίστοιχα οι αφίξεις των τουριστών από τις χώρες της Α. Ευρώπης πραγματοποιούνται αεροπορικώς κατά 71,18%, οδικώς 21,77%, θαλασσίως 6,05% και σιδηροδρομικώς 0,99% (πίνακας 13). Διαπιστώνεται ότι οι αφίξεις των τουριστών από τις βαλκανικές χώρες πραγματοποιούνται κυρίως οδικώς, ενώ από τις χώρες της Α. Ευρώπης κυρίως αεροπορικώς. Αναδεικνύεται, από το στοιχείο αυτό, η σημασία της βελτίωσης των μεταφορικών δικτύων, ειδικότερα στα Βαλκάνια, καθώς και η ολοκλήρωση των διευρωπαϊκών δικτύων, που θα διευκολύνουν την ανάπτυξη και του τουριστικού τομέα στην περιοχή.

Πίνακας 12: Αφίξεις στην Ελλάδα τουριστών από τις χώρες των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης 2005, 2006

α/α	Χώρα	2005	% συνόλου	2006	% συνόλου
1	Αλβανία	1.478.197	10,01	1.591.688	9,92
2	Βουλγαρία	599.872	4,06	677.368	4,22
3	ΠΓΔΜ	ΜΔ	ΜΔ	350.043	2,18
4	Ρουμανία	225.570	1,53	285.049	1,78
5	Σερβία & Μαυροβούνιο	208.084	1,41	285.452	1,78
6	Σλοβενία	41.010	0,28	47.492	0,30
7	Τουρκία	181.308	1,23	180.775	1,13
	<i>Σύνολο Β. Χ.</i>	<i>2.734.041</i>	<i>18,52</i>	<i>3.417.867</i>	<i>21,30</i>
8	Ουγγαρία	104.125	0,71	107.959	0,67
9	Πολωνία	166.086	1,12	198.412	1,24
10	Ρωσία	182.334	1,23	261.253	1,63
11	Σλοβακία	15.386	0,10	38.219	0,24
12	Τσεχία	240.694	1,63	264.362	1,65
	<i>Σύνολο Α.Ε.</i>	<i>708.625</i>	<i>4,79</i>	<i>870.205</i>	<i>5,43</i>
	<i>Σύνολο Β.Χ. & Α.Ε.</i>	<i>3.442.666</i>	<i>23,31</i>	<i>4.288.072</i>	<i>26,73</i>
	Σύνολο Αφίξεων Άλλο/πών	14.765.463	100	16.039.216	100

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων

Τα ταξίδια των ελληνικών νοικοκυριών με τουριστικό προορισμό τις βαλκανικές χώρες αντιπροσωπεύουν το 33,4% των συνολικών ταξιδιών στο εξωτερικό, με πρώτη χώρα την Αλβανία (16,6%), ενώ τα ταξίδια με προορισμό τις χώρες της Α. Ευρώπης αποτελούν το 4,4%. Συνολικά το 37,8% των ταξιδιών των ελληνικών νοικοκυριών έχουν προορισμό τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης (πίνακας 14).

Βασικοί προορισμοί των τουριστών από τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης είναι η Βόρεια Ελλάδα και για τις νεότερες ηλικίες και τα νησιά. Το 2007, η Μακεδονία –Θράκη αντιπροσώπευε το 17,73% (1.633) των ξενοδοχειακών μονάδων της χώρας, το 14,90% των δωματίων (54.893) και το 15,02% των κλινών (105.383) (ΞΕΕ, 2008). Το 2005, από τις 40.734.354. διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών στα ξενοδοχεία και κάμπινγκ της χώρας, το 7,29% (2.971.465) πραγματοποιήθηκαν στην Κεντρική Μακεδονία, το 1,2% (492.300) στην Αν. Μακεδονία-Θράκη και το 0,10% (42.885) στη Δυτική Μακεδονία. Συνολικά στη Μακεδονία-Θράκη πραγματοποιήθηκε το 8,59% των διανυκτερεύσεων της χώρας (ΕΣΥΕ, 7^{ος} 2006).

Τα τελευταία χρόνια επιδιώκεται να αναδειχθεί ο ρόλος της Θεσσαλονίκης ως τουριστικός προορισμός, ειδικότερα μετά και το «άνοιγμα» των αγορών της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας με την ένταξή τους στην ΕΕ. Για πρώτη φορά, μόλις το 2008, η πόλη της Θεσσαλονίκης θα έχει από τον ΕΟΤ αυτόνομη τουριστική

προβολή στις διεθνείς αγορές («Philoxenia 2007», υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης).

Πίνακας 13: Αφίξεις στην Ελλάδα τουριστών από τις χώρες των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης κατά μέσο ταξιδιού, 2006.

Χώρα	Αερ/κώς	%	Σιδ/κώς	%	Θαλ/σίως	%	Οδικώς	%
Αλβανία	31.072	1,95	4.202	0,26	126.183	7,92	1.430.231	89,85
Βουλγαρία	27.053	3,99	21.372	3,15	11.596	1,76	617.347	91,13
ΠΓΔΜ	2.159	0,61	7.846	2,24	6.108	1,74	333.930	95,39
Ρουμανία	68.574	24,05	4.255	1,49	11.963	4,19	200.257	70,25
Σερβία & Μαυροβούνιο	30.170	10,56	6.337	2,21	2.760	0,96	246.185	86,21
Σλοβενία	31.910	67,19	1.564	3,29	1.572	3,31	12.446	26,20
Τουρκία	25.909	14,33	3.778	2,08	33.691	18,63	117.397	64,94
Σύνολο Β. Χ.	216.847	6,34	49.354	1,44	193.873	5,67	2.957.793	86,53
Ουγγαρία	60.625	56,15	2.713	2,51	3.862	3,57	40.759	37,75
Πολωνία	83.924	42,29	3.354	1,69	24.111	12,15	87.023	43,85
Ρωσία	241.075	92,27	265	0,10	15.573	5,96	4.340	1,66
Σλοβακία	2.071	5,41	1.832	4,79	3.088	8,07	31.228	81,70
Τσεχία	231.747	87,66	464	0,17	6.033	2,28	26.118	9,87
Σύνολο Α.Ε.	619.442	71,18	8.628	0,99	52.667	6,05	189.468	21,77
Σύνολο Β.Χ. & Α.Ε.	836.289	19,50	57.982	1,35	246.540	5,74	3.147.261	73,39
Σύνολο Αφίξεων Άλλο/πών	11.051.674	73,08	68.137	0,45	926.397	6,13	3.076.206	20,34

Πηγή: ΕΣΥΕ, επεξεργασία στοιχείων

Σε σύσκεψη της ηγεσίας του υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης με φορείς της Χαλκιδικής (20/5/2008) τονίστηκε ότι στόχος είναι οι αναδυόμενες αγορές των Βαλκανίων και της Ανατολικής Ευρώπης, προκειμένου να ανταπεξέλθει ο ελληνικός τουρισμός στις νέες συνθήκες που έχουν δημιουργήσει στην τουριστική αγορά οι εξελίξεις στην παγκόσμια οικονομία. Για την είσοδο της Ελλάδας στις αγορές της Νοτιοανατολικής Ευρώπης σημαντικός είναι ο ρόλος της Χαλκιδικής, λόγω γειτνίασής της με τις χώρες αυτές και με βάση τα στοιχεία από τις αφίξεις των τελευταίων χρόνων που κατατάσσουν την περιοχή ιδιαίτερα υψηλά στις προτιμήσεις των τουριστών της περιοχής. Λόγω του ότι οι χώρες των Βαλκανίων βρίσκονται ή προετοιμάζονται να ενταχθούν στην ΕΕ, οι εύπορες κοινωνικές τάξεις διευρύνονται, δημιουργώντας αξιόλογες δεξαμενές τουρισμού υψηλής οικονομικής απόδοσης. Στο πλαίσιο αυτό εξαγγέλθηκε η δημιουργία προγράμματος προβολής που θα απευθύνεται ειδικά και αποκλειστικά στις βαλκανικές χώρες.

Πίνακας 14: Κατανομή τουριστικών προορισμών για τα ταξίδια των νοικοκυριών της Ελλάδας στα Βαλκάνια και την Α. Ευρώπη 2004/2005

Προορισμός εξωτερικού	% του συνόλου ταξιδιών στο εξωτερικό
Αλβανία	16,6
Βουλγαρία	4,3
Κροατία	0,2
ΠΓΔΜ	0,6
Ρουμανία	2,7
Σερβία & Μαυροβούνιο	1,1
Σλοβενία	μδ
Τουρκία	7,9
Σύνολο Β. Χ.	33,4
Ουγγαρία	0,8
Πολωνία	0,2
Ρωσία	0,6
Σλοβακία	μδ
Τσεχία	2,8
Σύνολο Α.Ε.	4,4
Σύνολο Β.Χ. & Α.Ε.	37,8

Πηγή: Eurobank Research, Τουρισμός και Ελληνική Οικονομία, τεύχος 8, 25/10/2006, σελ. 23.

Η Χαλκιδική, η Πάργα, η Θάσος, η Σκιάθος και η Κέρκυρα βρίσκονται στην κορυφή των προτιμήσεων των Σέρβων τουριστών, που επισκέπτονται ολοένα και με μεγαλύτερη συχνότητα την Ελλάδα. Ακόμη η Ελλάδα παραμένει ο δημοφιλέστερος τουριστικός προορισμός και πολλοί νέοι επιλέγουν τα ελληνικά νησιά. Σύμφωνα με αποτελέσματα πρόσφατης δημοσκόπησης της Σερβικής Ένωσης Τουριστικών Πρακτορείων (YUTA), οι Σέρβοι επιλέγουν για τις διακοπές τους παραδοσιακά την Ελλάδα, τη Βουλγαρία και την Τουρκία, ενώ ολοένα και μεγαλύτερο ενδιαφέρον επιδεικνύουν για την Ισπανία και την Ιταλία (ΜΠΕ 3/6/2008).

Στην κορυφή των προτιμήσεων των Ρουμάνων τόσο για τις διακοπές του Πάσχα όσο και για τους θερινούς μήνες βρίσκεται και πάλι η Ελλάδα, έπειτα από μια διετία, που την πρωτιά κατακτούσαν η Βουλγαρία και η Τουρκία, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις ειδικών στον τομέα του τουρισμού (ΜΠΕ).

Αυξητική, εκτιμούν οι τουριστικοί παράγοντες από νομούς της Βόρειας Ελλάδας, ότι θα παραμείνει η τάση προσέλευσης Βούλγαρων τουριστών σε προορισμούς, όπως η Χαλκιδική, αλλά και ο Έβρος, όπως προέκυψε από την έκθεση «Διακοπές και Spa 2008», στη Σόφια. Σύμφωνα με τους ίδιους, η κατασκευή οδικών αξόνων στις πρωτεύουσες της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, αλλά και η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού στην Ελλάδα θα δώσει ώθηση στην επισκεψιμότητα των προορισμών της Βόρειας Ελλάδας, καθώς θα διευκολύνονται οι μετακινήσεις των τουριστών (ΜΠΕ 26/2/2008).

Τα βασικότερα εμπόδια στην ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης είναι η κατάσταση των μεταφορικών υποδομών, η

ποιότητα των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών, τα προβλήματα με τη βίζα, τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν μεγάλα τμήματα του πληθυσμού και η αστάθεια που υπάρχει ειδικότερα σε ορισμένες χώρες της Βαλκανικής, λόγω των συνεχιζόμενων διενέξεων.

Παράλληλα με την προσπάθεια αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών με τη συμβολή όλων των χωρών της περιοχής, είναι αναγκαία η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών τουριστικών φορέων, η συνδυασμένη πολιτική τουριστικής ανάπτυξης και αξιοποίησης των κοινών τουριστικών πλεονεκτημάτων ειδικότερα της Βαλκανικής, η κοινή αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ε.Ε., η συνεργασία για τη διευκόλυνση της κινήσεως των επισκεπτών από χώρα σε χώρα, η αποφυγή του ανταγωνισμού έναντι των μεγάλων tour operators, με στόχο την ενίσχυση του μεριδίου της περιοχής και της κάθε χώρας, αναλόγως των πλεονεκτημάτων της, στην παγκόσμια τουριστική αγορά,

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τα Βαλκάνια, ως ενιαίος χωροταξικά χώρος, διαθέτουν μεγάλη ποικιλία τουριστικών ενδιαφερόντων με πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ιστορία, αρχαιολογικούς θησαυρούς και λαογραφία. Επί πλέον τα Βαλκάνια είναι η κοιτίδα του Βυζαντινού πολιτισμού, διαθέτουν πλούσια φολκλορικά στοιχεία και κοινές πολιτιστικές καταβολές. Με βάση τα χαρακτηριστικά αυτά προσφέρονται για την ανάπτυξη τουρισμού όλων των εποχών και όλων των μορφών.

Κατά τα πρώτα χρόνια της μετάβασης, τα έντονα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, η μετανάστευση και οι ελλείψεις υποδομές, επέδρασαν ανασταλτικά στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Σταδιακά όμως και στο βαθμό που αντιμετωπίζονται τα προβλήματα σταθερότητας, ανασυγκρότησης και ανάπτυξης, σημειώνεται πρόοδος και στον τουριστικό τομέα και οι χώρες της περιοχής αποτελούν εν δυνάμει τουριστικούς προορισμούς, με ομοειδή πολιτιστικά και περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά και ως εκ τούτου ανταγωνιστικούς προς την Ελλάδα.

Το 2004, μεταξύ των 25 πρώτων χωρών προορισμού του παγκόσμιου τουρισμού, από τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης συγκαταλέγονται έξι χώρες της περιοχής (οι τρεις βαλκανικές), στοιχείο που αναδεικνύει τη δυναμική του ανταγωνισμού στον τουριστικό τομέα, μεταξύ των χωρών, αλλά και το πλεόνασμα δυνατοτήτων του κλάδου, στο βαθμό που αυξάνεται το περιφερειακό μερίδιο στον παγκόσμιο τουρισμό, γεγονός που θα είναι προς όφελος της περιοχής και της κάθε χώρας ξεχωριστά.

Το μερίδιο των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης στις παγκόσμιες αφίξεις τουριστών και στις εισπράξεις αυξάνεται σταδιακά μετά το 1990 και ειδικότερα μετά το 1995, ενώ το ίδιο ισχύει, σε μικρότερο όμως βαθμό, και για την τουριστική δαπάνη της περιοχής.

Η τουριστική συνεργασία της Ελλάδας με τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες των Βαλκανίων και της Α. Ευρώπης μέχρι το 1990, τελούσε υπό το καθεστώς της ασυμβατότητας των οικονομικών συστημάτων. Ως εκ τούτου οι τουριστικές

ανταλλαγές ήταν περιορισμένες, αν και ο τουρισμός αποτέλεσε προνομιακό τομέα στη διμερή και πολυμερή διαβαλκανική συνεργασία.

Μετά το 1989 και την άρση της ασυμβατότητας των οικονομικών συστημάτων, παράλληλα με την πρόοδο της γενικότερης οικονομικής συνεργασίας, προωθήθηκε και η τουριστική συνεργασία μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης.

Από το 1990 και μετά, σημειώνεται αύξηση του περιφερειακού μεριδίου της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης στον ελληνικό τουρισμό (1/4 των συνολικών αφίξεων), το οποίο αναμένεται να αυξηθεί περαιτέρω στο βαθμό που βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων της περιοχής και υλοποιούνται τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών (οι αφίξεις των τουριστών από τις βαλκανικές χώρες πραγματοποιούνται κυρίως οδικώς). Αντίστοιχα αυξάνονται και τα ταξίδια των ελληνικών νοικοκυριών που έχουν προορισμό τις χώρες της Βαλκανικής και της Α. Ευρώπης

Η άρση των εμποδίων στην ανάπτυξη του τουρισμού στη Βαλκανική και στην Α. Ευρώπη, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών τουριστικών φορέων, η συνδυασμένη πολιτική τουριστικής ανάπτυξης και αξιοποίησης των κοινών τουριστικών πλεονεκτημάτων και ειδικότερα της Βαλκανικής, η κοινή αξιοποίηση των προγραμμάτων της Ε.Ε., η συνεργασία για τη διευκόλυνση της κινήσεως των επισκεπτών από χώρα σε χώρα, η αποφυγή του ανταγωνισμού έναντι των μεγάλων tour operators, θα συμβάλλουν στην ενίσχυση του μεριδίου της περιοχής και της κάθε χώρας, αναλόγως των πλεονεκτημάτων της, στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Alpha Bank, «*Τουριστική Ανάπτυξη: Καλοκαιρινές διακοπές για πάντα;*», 2006.

Andrea Bigano, J. Hamilton e.t.c., «*A Global Database of Domestic and International Tourist Numbers at National and Subnational Level*», International Journal of Tourism Research, 9, 2007, p. 157.

Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΑΠΕ), 14/05/08.

Galbraith John, «*Η καλή κοινωνία*», σελ. 197, Εκδόσεις «Νέα Σύνορα», Αθήνα 1997.

Δημήτρης Λαγός, «*Διαβαλκανική συνεργασία στον τομέα του Τουρισμού*», πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, σελ. 359, 360, Αθήνα 1995.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007-2013, σελ. 28.

ΕΣΥΕ

Eurostat.

Eurobank Research, Τουρισμός και Ελληνική Οικονομία, τεύχος 8, 25/10/2006, σελ. 15, 16.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή 14/7/2004, COM 2004, 492, www.europa.eu.int

Επίσημη Εφημερίδα L 240, 7/9/2002.

Ιδρυτική Συμφωνία Βαλκανικού Δικτύου Πόλεων, Θεσσαλονίκη 9 Δεκεμβρίου 2000.

ICAP, Ελληνικός Οικονομικός Οδηγός 2007, σελ. 212, 217, 209.

«ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» 30-10-07

Μαγούλιος Γιώργος, «Ο ρόλος της Θεσσαλονίκης στη διαβαλκανική οικονομική συνεργασία», σελ. 117, Εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2000.

Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (ΜΠΕ) 2/6/2008, 3/6/2008, 26/2/2008.

Μανώλογλου Ευδοκία, «Μακεδονία και Βαλκάνια ξενοφοβία και ανάπτυξη», σελ. 309, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 1998.

Metin Kozak, John C. Crofts, Rob Law, "The Impact of the Perception of Risk on International Travellers", International Journal of Tourism Research, 9, 2007, p. 241

ΞΕΕ

Paolo Favero, «What a wonderful world! On the 'touristic ways of seeing', knowledge and the politics of the 'culture industries of otherness'», Tourist Studies, vol 7, 2007, p. 51, 52.

Ρέα Καλόκαρδου, «Τουρισμός και παραμεθόριες περιοχές», πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου του Συνδέσμου Ελλήνων Περιφερειολόγων, σελ. 218, Αθήνα 1995.

Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΣΕΤΕ).

Σωτήρης Βαλντέν, «Βαλκανική Συνεργασία και Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση», ΕΚΕΜ, σελ. 104, 105, 196, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1994.

«ΤΟ ΒΗΜΑ», 5/3/2008.

Thual Francois, «Η κρίση στα Βαλκάνια και η Ελλάδα», Εκδόσεις ΡΟΕΣ, Αθήνα 1998, σελ. 19, 46).

World Tourism Barometer, WTO.

World Tourism Organization.

WTTC

Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, Προγραμματικό κείμενο παρεμβάσεων Τουρισμού για την περίοδο 2007-2013, σελ. 9, 2006.

Προφίλ του Οργανισμού

Ο ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. (Δράσεις για την Ανάπτυξη του Τουρισμού και της Τουριστικής Εκπαίδευσης) είναι ένας **μη κερδοσκοπικός οργανισμός** με έδρα την Αθήνα. Δημιουργήθηκε από στελέχη τουριστικών επιχειρήσεων και καθηγητές της τριτοβάθμιας τουριστικής εκπαίδευσης με τους παρακάτω αναφερόμενους σκοπούς:

- Ανάληψη δραστηριοτήτων με στόχο τη βελτίωση της τουριστικής και ξενοδοχειακής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα στην Ελλάδα.
- Ανάληψη δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Ελλάδα.
- Ανάληψη δραστηριοτήτων με στόχο την εφαρμογή επιστημονικής διοίκησης στις ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις.
- Διενέργεια ερευνών, μελετών και δημοσιεύσεων για την επιστημονική προσέγγιση του ξενοδοχειακού και του τουριστικού προϊόντος.
- Έκδοση περιοδικών και βιβλίων που αφορούν την επιστημονική ανάλυση του τουριστικού φαινομένου και των λειτουργιών των τουριστικών επιχειρήσεων.
- Οργάνωση μεταπτυχιακών προγραμμάτων στον τουρισμό σε συνεργασία με ιδρύματα του εσωτερικού και εξωτερικού.
- Γνωμοδότηση επί θεμάτων τουρισμού, επιχειρήσεων τουρισμού, ξενοδοχειακής και τουριστικής εκπαίδευσης.

ΜΕΛΗ

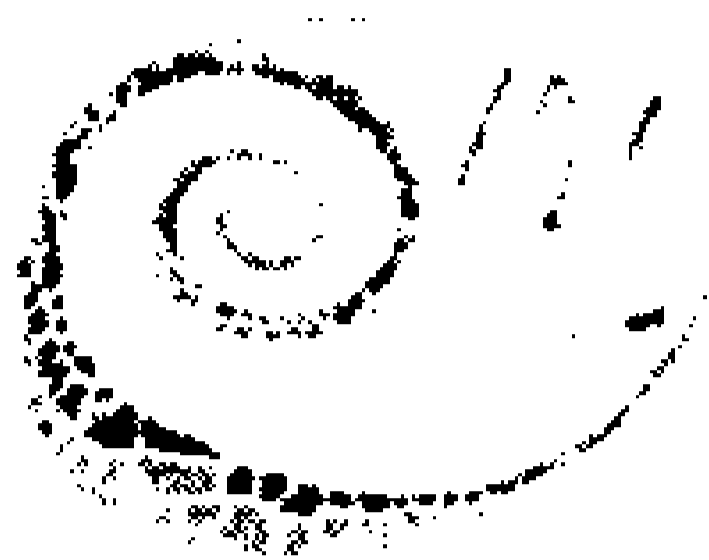
Το ΔΡΑΤΤΕ σήμερα αριθμεί περί τα 1.200 μέλη.

Τα **τακτικά μέλη** του ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. είναι απόφοιτοι τουριστικών σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ταυτόχρονα στελέχη της τουριστικής βιομηχανίας ή εκπαιδευτικοί της τουριστικής εκπαίδευσης ή το κύριο επάγγελμά τους συνδέεται άμεσα με τον τουριστικό κλάδο. Ως συνδρομητές εγγράφονται επίσης **τουριστικοί οργανισμοί και τουριστικές επιχειρήσεις**.

Ως **δόκιμα μέλη** εγγράφονται μετα-λυκειακοί σπουδαστές τουριστικής εκπαίδευσης. Τα δόκιμα μέλη καταβάλουν **συμβολική συνδρομή**, δεν έχουν δικαίωμα ψήφου, αλλά έχουν δικαίωμα να ενημερώνονται και να εξυπηρετούνται από τις δράσεις του οργανισμού.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΤΤΕ

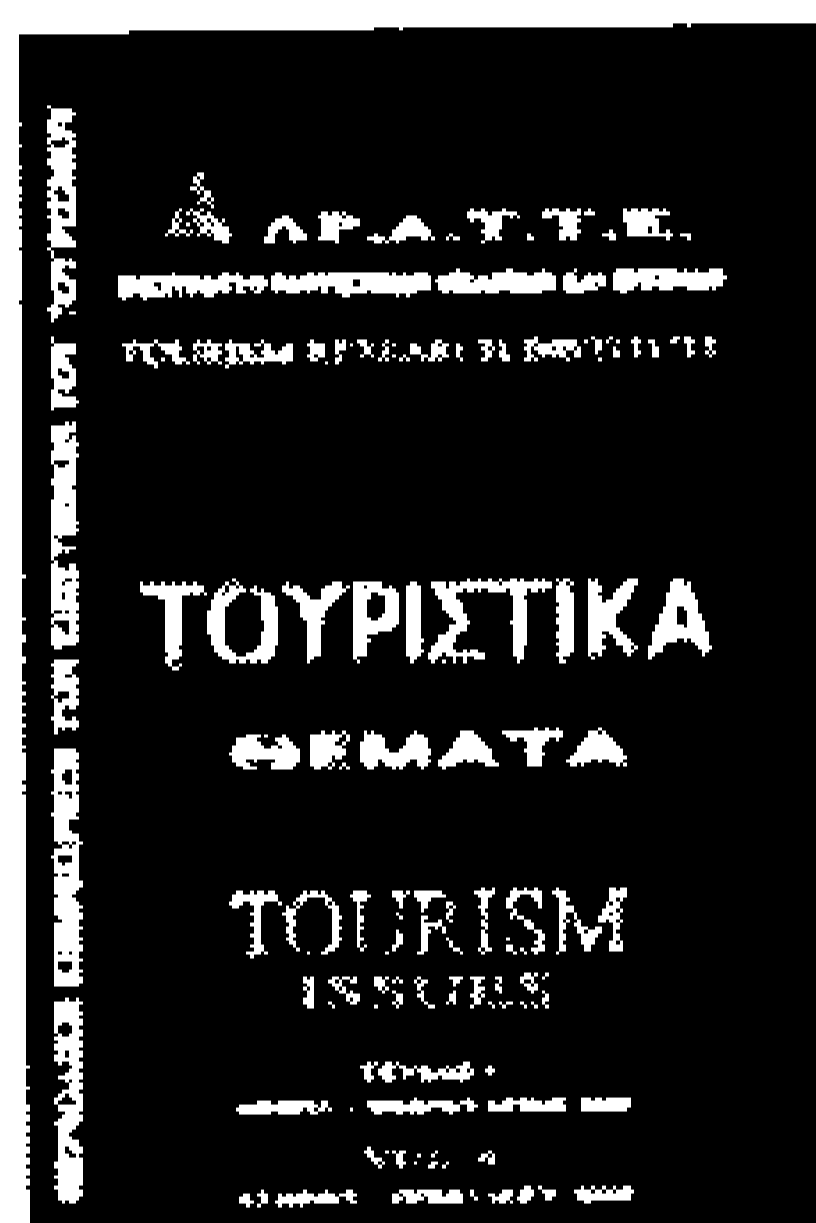
Στα πλαίσια του ΔΡΑΤΤΕ λειτουργούν δύο Ινστιτούτα:

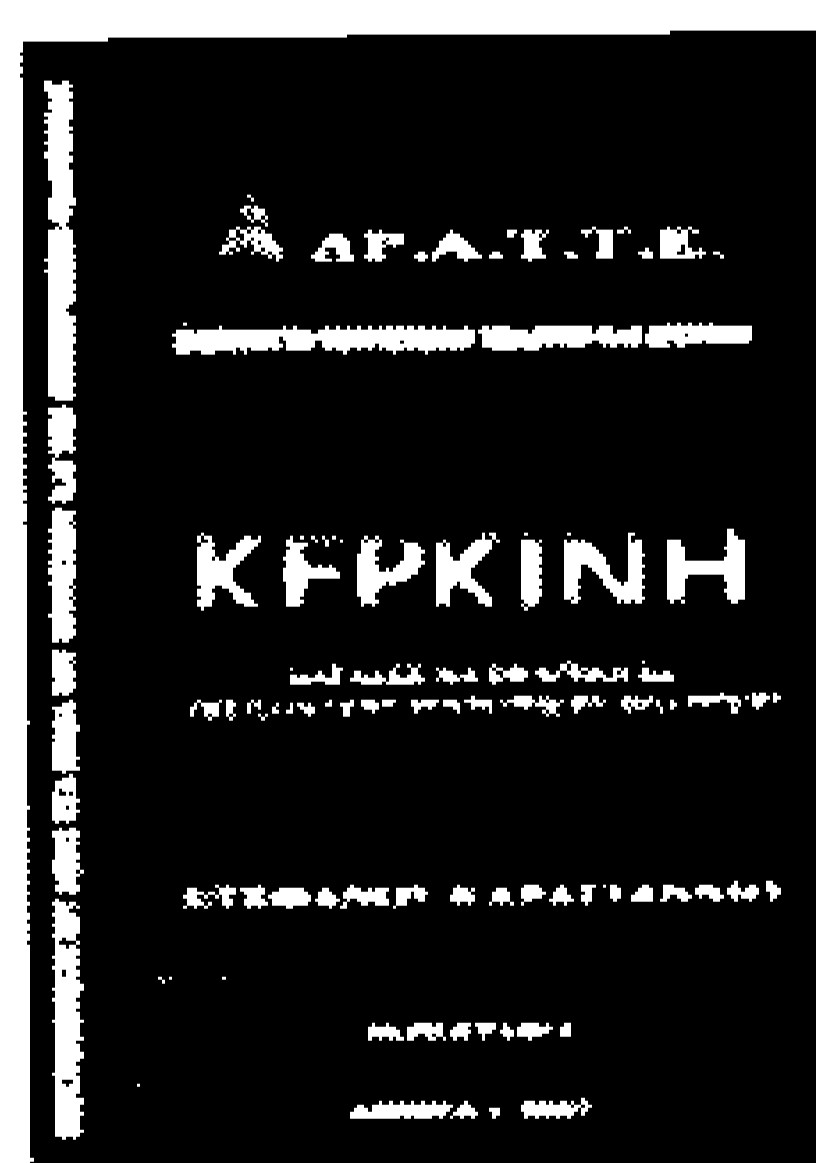
Το **Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών και Ερευνών (I.T.M.E.)** ή **Tourism Research Institute (T.R.I.)**, που ιδρύθηκε με προορισμό να υπηρετήσει τους επιστημονικούς σκοπούς του οργανισμού και έχει ακαδημαϊκό προσανατολισμό.

Το Ινστιτούτο επιλαμβάνεται σε διαδικασίες παραγωγής και διάδοσης γνώσης με:

- Εκπαιδευτικές διαδικασίες
- Εκδόσεις επιστημονικών περιοδικών
- Εκδόσεις επιστημονικών εργασιών, μελετών και ερευνών
- Διοργάνωση διεθνών ακαδημαϊκών συνεδρίων

Το T.R.I. εκδίδει το διεθνές τριμηνιαίο επιστημονικό περιοδικό με τίτλο «**Τουριστικά Θέματα**» ή «**Tourism Issues**» όπου δημοσιεύονται πρωτότυπα άρθρα και πρωτογενείς ερευνητικές μελέτες. Τα άρθρα και οι μελέτες δεν πρέπει να έχουν δημοσιευτεί ποτέ ξανά. Οι εργασίες μπορούν να είναι γραμμένες στην Ελληνική, Αγγλική, Γαλλική ή Γερμανική γλώσσα και κρίνονται από τριμελή επιστημονική επιτροπή, τα μέλη της οποίας καλύπτουν συναφές γνωστικό πεδίο με το αντικείμενο της εργασίας.

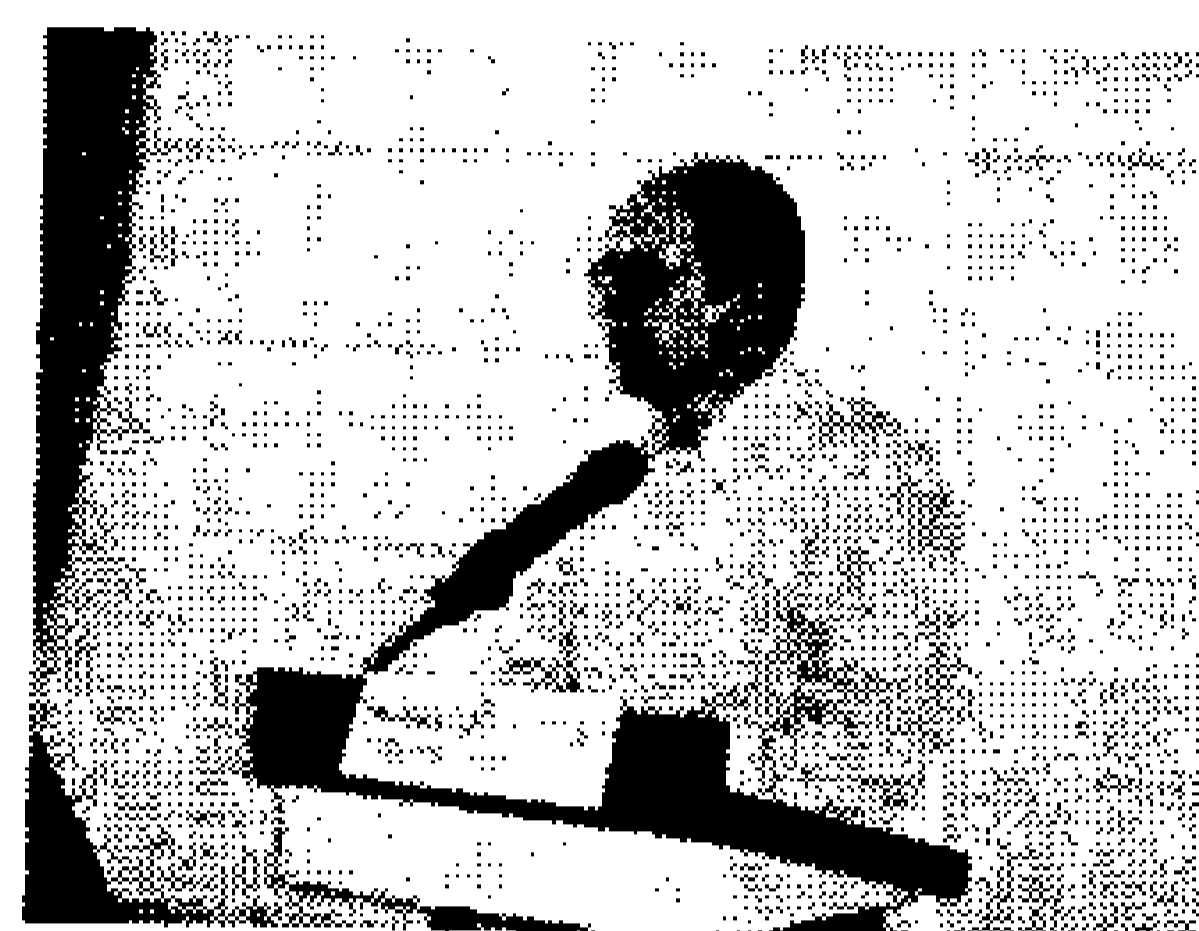

Επίσης, το Ινστιτούτο έχει εκδώσει επιστημονικές έρευνες που πραγματεύονται θέματα του κλάδου

Το T.R.I. διοργανώνει, Διεθνή Ακαδημαϊκά Συνέδρια, όπως το 1^ο Διεθνές Συνέδριο «**Tourism & Hospitality Management**» που πραγματοποιήθηκε με επιτυχία, από τις 13 -15 Ιουνίου 2008, στο ξενοδοχείο Emmantina στη Γλυφάδα, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης. Κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης, έλαβαν μέρος σημαντικοί ομιλητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό οι οποίοι ανέπτυξαν,

καίρια και επίκαιρα ζητήματα της τουριστικής βιομηχανίας και ξενοδοχειακής διοίκησης.

INTERNATIONAL
CONFERENCE 2000
ON TOURISM & HOSPITALITY MANAGEMENT
GLYFADA - GREECE

Το 2ο Παγκόσμιο Συνέδριο για τη Διοίκηση Τουρισμού και Επιχειρήσεων Φιλοξενίας έχει προγραμματιστεί για τον Μάιο 2010 και θα πραγματοποιηθεί στην Αθήνα σε συνεργασία με τον Ο.Τ.Ε.Κ.

Στα πλαίσια του ΔΡΑΤΤΕ λειτουργεί επίσης το **Ινστιτούτο Αξιολόγησης Ποιότητας Τουριστικών Δραστηριοτήτων (Ι.Α.Π.Τ.Δ.)** με προσανατολισμό στην αγορά και έχει ως αντικείμενα:

- Την διοργάνωση συνεδρίων σε όλη την τουριστική Ελλάδα, με στόχο την αναβάθμιση των προσφερομένων τουριστικών υπηρεσιών
- Τον σχεδιασμό Συστημάτων Διασφάλισης Ποιότητας
- Την λειτουργία γραφείου διασύνδεσης των ενδιαφερομένων για εργασία μελών του ΔΡΑΤΤΕ με τις επιχειρήσεις του κλάδου.

Στα πλαίσια του Ι.Α.Π.Τ.Δ. λειτουργεί το **Service Quality Club**, που στοχεύει στην αναβάθμιση της ποιότητας του προϊόντος των επιχειρήσεων εστίασης που καλύπτουν τις σχετικές ανάγκες των τουριστών, δίνοντας έμφαση:

- ✓ στη συνεχή επιμόρφωση των επαγγελματιών
- ✓ στην συμβουλευτική υποστήριξη των συναφών Επιχειρήσεων
- ✓ στην διοργάνωση ημερίδων , εκδηλώσεων , διαγωνισμών και επιδείξεων επαγγελματικών πρακτικών .
- ✓ στη διαχείριση κινητικότητας των επαγγελματιών του κλάδου .

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Το ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. αναπτύσσει πλήθος δραστηριοτήτων για την επίτευξη των σκοπών του. Αναλυτικότερα:

- Λειτουργεί **γραφείο διασύνδεσης** εργοδοτών και υπαλλήλων τουρισμού
- Λειτουργεί **βιβλιοθήκη** τουριστικών βιβλίων και περιοδικών, στην έδρα του Οργανισμού
- Υλοποιεί προγράμματα **εκπαίδευσης** των μελών του σε θέματα **λογισμικού τουριστικών επιχειρήσεων** και σε θέματα **καριέρας**
- Διαθέτει ειδικευμένους συμβούλους σε θέματα **μεταπτυχιακών τουριστικών σπουδών**
- Καλύπτει την **εκπαίδευση στις θέσεις εργασίας** απασχολούμενων σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.
- Οργανώνει και υλοποιεί, αποστολές **συμβουλευτικών ομάδων ξενοδοχειακών επιχειρήσεων**, με στόχο την άμεση βελτίωση της ποιότητας του προϊόντος, των μεθόδων λειτουργίας των τμημάτων, τη μείωση του κόστους και τον προσανατολισμό των πωλήσεων.
- Αναλαμβάνει διενέργεια **ερευνών και μελετών** αναφορικά με την ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων ή τουριστικών περιοχών.
- Λειτουργεί **επιστημονικές ομάδες** οι οποίες ερευνούν την ισχύουσα κατάσταση σε σχέση με την τουριστική εκπαίδευση και την τουριστική πολιτική και συντάσσουν προτάσεις προς τους αρμόδιους φορείς.
- Διοργανώνει συνέδρια και ημερίδες με στόχο την ενημέρωση της αγοράς για τις εξελίξεις στις επιστήμες και στην τεχνολογία του σήμερα
- Διοργανώνει ακαδημαϊκά διεθνή συνέδρια
- Εκδίδει το επιστημονικό περιοδικό «Τουριστικά Θέματα»
- Λειτουργεί **καθημερινά γραφείο ενημέρωσης και υποστήριξης** στην Αθήνα, στην οδό Ζωοδόχου Πηγής 2, ώρες 18:00 έως 20:00.

Το ΙΑΠΤΔ οργανώνει κάθε έτος το θεσμοθετημένο Συνέδριο Ξενοδοχειακής Διοίκησης. Το 2008, στις 22 και 23 Μαρτίου, διοργανώθηκε το 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχειακής Διοίκησης με θέμα: "F&B " στο ξενοδοχείο LEDRA MARRIOTT στην Αθήνα.

Το 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχειακής Διοίκησης θα πραγματοποιηθεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Τουριστικής Ανάπτυξης, στις 7 και 8 Μαρτίου 2009, στο ξενοδοχείο Athens Ledra Marriot, με θέμα «Η Δυναμική της θέσης του Γενικού Διευθυντή Ξενοδοχείων στο Τουριστικό Γίγνεσθαι της Ελλάδας»

ΣΥΝΕΔΡΙΑ – ΗΜΕΡΙΔΕΣ

Συνολικά, ο ΔΡΑΤΤΕ έχει διοργανώσει με απόλυτη επιτυχία τις παρακάτω ημερίδες και συνέδρια, που προβλήθηκαν εκτενώς από τον τουριστικό τύπο:

- 30 Μαρτίου 2003 σε αίθουσα της έκθεσης «Τουριστικό Πανόραμα». Θέμα «**Η ανταπόκριση των προγραμμάτων σπουδών των Τουριστικών Τμημάτων ΤΕΙ στις ανάγκες της τουριστικής αγοράς**».
- 8 Απριλίου 2003, στο Τεχνικό Επαγγελματικό Εκπαιδευτήριο Άμφισσας. Θέμα «**Ανώτατες Προπτυχιακές Τουριστικές Σπουδές - Ευκαιρίες Καριέρας στον Κλάδο του Τουρισμού**».
- 13 Απριλίου 2003. Αθήνα, Θεμιστοκλέους 5, στο Πνευματικό Κέντρο Κυθηρίων. Θέμα «**Ανάπτυξη Τουριστικών Προορισμών – Η περίπτωση των Κυθήρων**».
- 1 και 2 Δεκεμβρίου 2003 στο ξενοδοχείο PARK στην Αθήνα, 1^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχίας Θέμα: «**Η Διοίκηση του ξενοδοχείου ως μοχλός μεγιστοποίησης του κέρδους**».
- 23 Φεβρουαρίου 2004 στο Ξενοδοχείο «Πέλαγος» στη Χαλκίδα, ημερίδα για τον τουρισμό στην Εύβοια με θέμα «**Ανάπτυξη των Επιχειρήσεων Φιλοξενίας**».
- 17 Μαΐου 2004 στη Σίφνο ημερίδα με θέμα «**Η σημασία της Ποιότητας για την Οικονομική Αποδοτικότητα των Τουριστικών Επιχειρήσεων**» σε συνεργασία με τη Δ.Ε.Τ.Α.Σ. (Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Σίφνου).

- 22 Μαΐου 2004 σ την Παραλία Κατερίνης στο Ξενοδοχείο Mediterranean Resort ημερίδα με θέμα «Μέθοδοι Ανάπτυξης Επιχειρήσεων Φιλοξενίας» σε συνεργασία με την Ένωση Ξενοδόχων Παραλίας Κατερίνης.
- 5 και 6 Φεβρουαρίου 2005 στο ξενοδοχείο LEDRA MARRIOTT στην Αθήνα, 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχίας με θέμα: «Θεωρία και Πράξη στη Σύγχρονη Διοικητική των Ξενοδοχειακών Λειτουργιών».
- 19 και 20 Μαρτίου 2006 στο ξενοδοχείο LEDRA MARRIOTT στην Αθήνα, το 3^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχίας με θέμα: «Η δυναμική της διαχείρισης των ξενοδοχειακών λειτουργιών στην αποτελεσματική διοίκηση των ξενοδοχειακών μονάδων».
- 4 Ιουνίου 2006 στη Σίφνο, σεμιναριακή διημερίδα με θέμα «Μέθοδοι Διαχείρισης Επιχειρήσεων Φιλοξενίας» σε συνεργασία με τη Δ.Ε.Τ.Α.Σ. (Δημοτική Επιχείρηση Τουριστικής Ανάπτυξης Σίφνου).
- 17 και 18 Μαρτίου 2007 στο ξενοδοχείο LEDRA MARRIOTT στην Αθήνα, το 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχίας με θέμα: "Μεγιστοποίηση των Ξενοδοχειακών Πωλήσεων".
- 12 Μαΐου 2007 στη Λέρο, ημερίδα με θέμα "Η Σημασία της Τουριστικής Εκπαίδευσης στο Προϊόν των Επιχειρήσεων Φιλοξενίας" σε συνεργασία με το Δήμο Λέρου.
- 22 και 23 Μαρτίου 2008 στο ξενοδοχείο LEDRA MARRIOTT στην Αθήνα, το 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ξενοδοχίας με θέμα: "F&B".
- 13, 14 και 15 Ιουνίου 2008, το διεθνές ακαδημαϊκό συνέδριο "1st International Conference on Tourism and Hospitality Management" στο ξενοδοχείο Εμμαντίνα στη Γλυφάδα Αττικής

Επιπλέον, το ΔΡΑΤΤΕ συμμετείχε με εισηγήσεις εκπροσώπων του σε συνέδρια και ημερίδες, ενώ δημοσίευσε πλήθος άρθρων σε περιοδικά του κλάδου.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Μπορεί κανείς να επισκεφτεί το ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. στην διεύθυνση Ζωοδόχου Πηγής 2, Αθήνα 10681 ή να τηλεφωνήσει στον αριθμό 210 3806877 από Δευτέρα έως και Παρασκευή, ώρες 18:00 έως 20:00. Επίσης κάποιος μπορεί να επικοινωνήσει με φαξ στο 210 3806302 ή να επισκεφθεί τις ιστοσελίδες μας στη διεύθυνση www.dratte.gr και να αποστείλει e-mail στη διεύθυνση info@dratte.gr

ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. PROFILE

ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. (Action for the Development of Tourism and Tourist Education) is a **non-profit Association** situated in Athens. Executives of tourist enterprises and professors of third degree tourist education created it with a view to:

- ensure the permanent contact of education with the job market
- support with scientific information and modern know-how the tourist enterprises
- assemble and give intensity in the voice of specialists in tourism
- support the planning of realistic tourist policy
- propose and apply solutions in the problems of the sector.

ACTIVITIES

The ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. develops a variety of activities for the achievement of its aims. More analytically:

- Functions **office of interconnection** of employers and employees of tourism
- Mainains **library** of tourist books, magazines, research and studies in the establishment of the Association
- It materialises programs of **education** of its members on issues of **software for tourist enterprises** and on career issues
- It allocates specialised advisers on **postgraduate tourist** studies issues
- It activates a **Pan-Hellenic** network of advisers as for the principals of **Model EN ISO 9001: 2000** with specialisation exclusively in the hotel units, educated from TÜV Süddeutschland
- It covers the **education at work** for occupied in the hotel enterprises, with covering of expenses from the program LAEK.
- It organises and materialises, missions of **advisory teams of hotel enterprises**, aiming at the direct improvement of quality of product, the methods of operation of departments, the reduction of cost and the orientation of sales.
- It undertakes the implementation of **researches** and **studies** in regard to the development of tourist enterprises or tourist regions.
- It supports the tourist enterprises on issues of **modern technology**, as the **computerization** and the **projection and promotion** via Internet.
- It functions **scientific teams** that examine the present conditions concerning the tourist education and the tourist policy and construct proposals to the responsible institutions.
- It functions daily office of information and support in the address **Zoodohou Pigis 2** in Athens hours 18:00 until 20:00.

CONGRESSES

The association, apart from activities for education, social events and communication of its members (as the New Year party), during the years 2003 and 2004 organised with absolute success the following meetings and congresses, that were supported extensively by the tourist press:

- ◇ 30 March 2003 in a room of the exhibition "Tourist Panorama" with subject **"the correspondence of studies in the Tourist Departments of TEI (POLYTECHNIC COLLEGES) to the needs of the tourist market"**
- ◇ 8 April 2003, in the Technical Vocational School of Amfissa on the subject **Undergraduate Studies in Tourism-Career Opportunities in the Tourism Sector**
- ◇ 13 April 2003. Athens, Themistokleous 5, Academic centre on the subject **"Development of Tourist Destinations - the case of Kythira"**
- ◇ 1 and 2 December 2003 in Park hotel in Athens, **1st Pan-Hellenic Hotel Congress** on the subject: **"The Administration of hotel as lever of profit maximization"**.
- ◇ 23 February 2004 in the Hotel "Thalassa " in Chalcis, meeting for tourism in Evia on the subject **"Development Hospitality Enterprises"**
- ◇ 8 May 2004 in Siphnos meeting on the subject **"the importance of Quality for the Economic Efficiency of Tourist Enterprises "** in collaboration with the D.E.T.A.S. (Municipal Enterprise of Tourist Development of Siphnos)
- ◇ 22 May 2004 at the **Beach of Katerini** in the Hotel Mediterranean Resort meeting on the subject **"Methods of Developing Hospitality Enterprises"** in collaboration with the Union of Hoteliers of Katerini Beach
- ◇ 5 and 6 February 2005 in LEDRA MARRIOTT hotel in Athens, **2nd Pan-Hellenic Hotel Congress** on the subject: **"Theory and Practice in Modern Administrative of Hotel Operations "**.
- ◇ 21 and 22 March 2006 in LEDRA MARRIOTT hotel in Athens, **3th Pan-Hellenic Hotel Congress** on the subject: **"Hotel Business "**.
- ◇ 4 June 2006 in Siphnos seminar on the subject **"Hospitality Management "** in collaboration with the D.E.T.A.S. (Municipal Enterprise of Tourist Development of Siphnos)
- ◇ 17 and 18 March 2007 in LEDRA MARRIOTT hotel in Athens, **4th Pan-Hellenic Hotel Congress** on the subject: **"Maximizing Hotel Sales"**.
- ◇ 12 May 2007 at Leros island meeting on the subject **"Tourism Education and Hospitality Quality"** in collaboration with the Municipality of Leros.

Moreover, DRATTE participated with its proposals to congresses and meetings through representatives, while it published a plethora of articles in periodicals of the sector.

ΔΡ.Α.Τ.Τ.Ε. INSTITUTES

Tourism Studies and Research Institute

Within the scope of the union there is an Institute relevant to Tourism Studies and Research (T.S.R.I.), which is created to serve the scientific purposes of the union. The institute makes surveys and researches, actions of training in tourism and tourism enterprises by itself, as well as in collaboration with foundations, unions and enterprises in Greece or abroad. I.T.M.E. also organizes scientific meetings and conferences. I.T.M.E. is responsible for facts of scholarships for all levels of education. The scholar choice criteria are set by command of the Board of Directors of DR.A.T.T.E.

Quality Evaluation Institute

Within the scope of the union there is the Quality Evaluation Institute (Q.E.I) which researches Quality Managing Methods for tourism enterprises. Q.E.I has formed an original system of hotel product quality management, according to the principles of I.S.O. Q.E.I activates executive advisors for the performance of this system

MEMBERS - COLLABORATIONS

DR.A.T.T.E **full members** are graduates of the Faculty of Tourism and executives in the tourism industry or tutors of tourist education or their main occupation relates directly with the tourist sector. Subscribers can be also **Tourist organisations** and **tourist enterprises**.

As **able members** can register students of tourist education. They pay **token subscription**, and they do not have right of vote, but they have the right to receive information and support in the frame of the association's activities.

DRATTE disposes **1.100 members**. Among them are **the most successful professionals** in the field and **tourist enterprises** from all Greece. In the arms of the association also act the most important Greek **specialised scientists** of the sector, as enough important scientists from abroad.

The activities and proposals of DRATTE supports the Ministry of Tourist Development, while the association collaborates with the Pan-Hellenic Federation of Hotel Directors, with the Union of Hotel Directors of Attica, with the Pan-Cretan association of Hotel Directors, with the Union of Beach Hotels, with the Union of Barmen of Greece, while its member is the Municipal Enterprise of Tourist Development of Siphnos. The Association collaborates individually with several tourist institutions and Municipalities of the country, while it maintains excellent and close relations with the tourist press. Also it collaborates closely with the international environmental organisation AWISH and its Greek department AWISH-HELLAS.

COMMUNICATION

Anyone can visit the DR.A.T.T.E. in the address 2 Zoodohou Pigis str. in Athens (Postal Code 0678) or can call at the +30210 3806877 from Monday up to Friday, hours 18:00 until 20:00. Additionally, someone can communicate via fax in the +30210 3806302 or visit our web pages in the address www.dratte.gr or can send e-mail in the address info@dratte.gr

*Τα Τουριστικά Θέματα εκδίδονται με την
υποστήριξη του Θμίλου Airotel*

AIROTEL

ΑΙΡΟΤΕΛ ΓΡΟΥΠ

Αεροπορική εταιρεία με
αεροσκάφη Airbus A320neo
και A321neo

ISSN